

Regeringens proposition

1999/2000:123

Lämplighetsprövning av personal inom
förskoleverksamhet, skola och

Prop.
1999/2000:123

skolbarnsomsorg

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 25 maj 2000

Göran Persson

Thomas Östros
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen en ny lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg samt ändringar i skollagen (1985:1100) och i lagen (1998:620) om belastningsregister.

Propositionen innehåller förslag för att öka skyddet för barn mot att personer som dömts för vissa brott anställs i förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

Propositionen innehåller följande förslag och bedömningar.

- Registerkontroll skall göras av personal som erbjuds anställning inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Med skola avses förskoleklassen, grundskolan samt motsvarande skolformer.
- Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas. Arbetsgivaren avgör själv om en person med anteckning i ett registerutdrag skall anställas.
- Någon skillnad skall inte göras mellan verksamheter som drivs i offentlig regi och sådana som drivs av enskilda.
- Registerkontrollen skall ske genom att den arbetssökande själv inhämtar registerutdrag ur belastningsregistret. Endast den sökande som erbjuds anställning skall lämna registerutdrag till arbetsgivaren.

- Uppgifter om brott i registerutdraget bör begränsas till att omfatta sexualbrott samt mord, dråp, grov misshandel, människorov, grovt rån och barnpornografibrott. Prop. 1999/2000:123

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.....	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.....	8
2.3	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100).....	9
3	Ärendet och dess beredning	12
4	Allmänna utgångspunkter och överväganden.....	12
4.1	Barns grundläggande rättigheter	12
4.2	Förskoleverksamhetens, skolans och skolbarnsomsorgens uppdrag.....	13
5	Gällande rätt	14
6	Lämplighetsprövning av personal	14
6.1	Anställning av personal	16
6.2	Arbetsledningens ansvar	17
6.3	Organisation av verksamheten.....	17
7	Registerkontroll.....	18
7.1	Registerkontroll av arbetssökande	18
7.2	Verksamheter som skall omfattas	22
8	Registerutdrag	26
8.1	Den arbetssökande skall själv inhämta registerutdrag	26
8.2	Vilka brott registerkontrollen skall omfatta.....	28
8.3	Sekretess och tystnadsplikt	30
9	Genomförande av förslaget.....	31
10	Ekonomiska konsekvenser	32
11	Författningskommentar	33
11.1	Förslaget till lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.....	33
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.....	34
11.3	Förslaget till lag om ändring i skollagen (1985:1100) ...	35
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet (SOU 1998:69) Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg	36
Bilaga 2	Lagförslag i betänkandet (SOU 1998:69) Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.....	40

Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna samt en sammanställning av remissyttrandena över betänkandet (SOU 1998:69) Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg	59
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	67
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	77
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 maj 2000.....	82
	Rättsdatablad	83

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg,
2. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister och
3. lag om ändring i skollagen (1985:1100).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den som erbjuds en anställning inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som anordnas av det allmänna eller inom förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan eller sameskolan skall till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget skall vara högst ett år gammalt. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i sådant utdrag.

Den som inte har lämnat registerutdrag enligt första stycket får inte anställas.

Första och andra styckena gäller även anställningar vid en riksinternatskola med en kommun som huvudman som enligt 10 kap. skollagen (1985:1100) anordnar utbildning som motsvarar grundskolan.

2 § Den som erbjuds en anställning av en enskild fysisk eller juridisk person, som bedriver sådan verksamhet som avses i 2 a kap. 13 §, 2 b kap. 6 § samt 9 kap. 2 och 5 §§ skollagen (1985:1100) eller som har ingått ett avtal om sådan verksamhet som avses i 2 a kap. 5 § andra stycket och 2 b kap. 2 § tredje stycket samma lag, skall lämna ett sådant registerutdrag som avses i 1 § första stycket denna lag till den som erbjudit anställningen.

Den som inte har lämnat registerutdrag enligt första stycket får inte anställas.

Första och andra styckena gäller även anställningar hos den som efter regeringens medgivande enligt lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan får bedriva undervisning för skolpliktiga barn samt anställningar inom verksamhet som bedrivs av en enskild huvudman för en riksinternatskola som enligt 10 kap. skollagen (1985:1100) anordnar utbildning som motsvarar grundskolan.

3 § Trots bestämmelserna i 1 och 2 §§ får den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare anställas utan att han eller hon lämnat ett registerutdrag enligt 1 § första stycket.

4 § På begäran av den som lämnat ett registerutdrag skall det återlämnas i original.

5 § Bestämmelser om tillsyn och återkallande av tillstånd eller Prop. 1999/2000:123 godkännande finns i skollagen (1985:1100).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1998:620) om belastningsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter skall på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där, har rätt att få ett utdrag vars innehåll är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där, har rätt att få ett utdrag vars innehåll är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar. *Detsamma gäller när en enskild behöver ett registerutdrag om sig själv enligt bestämmelser i lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.*

En begäran om uppgifter ur registret skall vara skriftlig och undertecknad av den sökande själv.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

2.3 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 2 a kap. 16 §, 2 b kap. 8 och 9 §§ och 9 kap. 11 och 12 §§ skollagen (1985:1100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a kap.

16 §

Om det föreligger något missförhållande i sådan verksamhet som avses i 13 §, skall kommunen förelägga den som ansvarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet.

Om missförhållandet är allvarligt och kommunens föreläggande inte följs, får kommunen återkalla tillståndet.

Ett tillstånd skall återkallas om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för den som ansvarar för verksamheten.

2 b kap.

8 §²

Utbildning som avses i 6 § står under tillsyn av den kommun där utbildningen bedrivs om inte annat följer av andra stycket. Kommunen har rätt att inspektera utbildningen och får hämta in de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Utbildning som bedrivs av fristående skolor står under tillsyn av Statens skolverk. Skolorna är skyldiga att delta i den uppföljning och utvärdering av skolväsendet som genomförs av Skolverket.

Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i skolans verksamhet, om skolan får bidrag enligt 10 a §. Skolan är också skyldig att i den utsträckning som kommunen bestämmer delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen gör av sitt eget skolväsende.

Den kommunala tillsynen och den tillsyn som utövas av Statens skolverk skall också omfatta kontroll av att huvudmannen iakttar sina skyldigheter enligt

¹ Lagen omtryckt 1997:1212.

² Senaste lydelse 1999:321.

9 §¹

Om en utbildning som avses i 6 § inte längre uppfyller kraven för godkännande och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen skall kommunen eller, när det gäller utbildning som bedrivs av en fristående skola, Statens skolverk återkalla godkännandet.

Ett godkännande skall återkallas om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen.

9 kap.

11 §

Fristående skolor som avses i 1 och 5 §§ skall i fråga om sin utbildning för skolpliktiga elever stå under tillsyn av Statens skolverk och vara skyldiga att delta i den uppföljning och utvärdering av skolväsendet som genomförs av Skolverket.

Fristående skolor som avses i 1 och 5 §§ skall i fråga om sin utbildning för skolpliktiga elever stå under tillsyn av Statens skolverk och vara skyldiga att delta i den uppföljning och utvärdering av skolväsendet som genomförs av Skolverket. *Skolverkets tillsyn skall också omfatta kontroll av att huvudmannen iakttar sina skyldigheter enligt lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.*

I fråga om fristående skolor som får bidrag enligt 6 eller 6 a § skall den kommun där skolan är belägen ha rätt till insyn i verksamheten. Sådana skolor är skyldiga att i den utsträckning som kommunen bestämmer delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen gör av sitt eget skolväsende.

Fristående skolor som avses i 1 § är vidare skyldiga att delta i riksomfattande prov i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Skolorna är också skyldiga att informera eleverna och deras vårdnadshavare om elevens resultat vid sådana prov.

¹ Senaste lydelse 1999:321.

Om en fristående skola som avses i 1 och 5 §§ inte längre uppfyller kraven för godkännande och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen, skall godkännandet återkallas. Detsamma gäller om en fristående skola trots påpekande inte iakttar sin skyldighet enligt 11 § att delta i den uppföljning och utvärdering som genomförs av Statens skolverk samt riksomfattande prov. Detsamma gäller också om skolan åsidosätter sin skyldighet att lämna information om proven.

Om en fristående skola som avses i 1 och 5 §§ inte längre uppfyller kraven för godkännande och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen, skall godkännandet återkallas. Detsamma gäller om en fristående skola trots påpekande inte iakttar sin skyldighet enligt 11 § att delta i den uppföljning och utvärdering som genomförs av Statens skolverk samt riksomfattande prov. Detsamma gäller också om skolan åsidosätter sin skyldighet att lämna information om proven. *Ett godkännande skall också återkallas om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen.*

Om verksamheten vid en fristående skola som har rätt till bidrag enligt 6 eller 6a § förändras i sådan utsträckning att det innebär påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen, skall rätten till bidrag återkallas. Rätten till bidrag skall också återkallas, om

1. skolan tar ut avgifter i strid med 7 §, eller
2. skolan, om den har rätt till bidrag enligt 6 §, inte erbjuder kostnadsfria skolmältider.

Återkallande beslutas av den myndighet som beslutar om godkännande eller om rätt till bidrag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Den 27 april 1997 bemyndigade regeringen det statsråd som har till uppgift att föredra ärenden om det offentliga skolväsendet, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, att tillkalla en särskild utredare med uppdrag (dir. 1997:69) att analysera om arbetsgivare bör ges ökade möjligheter eller skyldighet att kontrollera och pröva lämpligheten hos en person som skall anställas eller som redan är anställd inom förskoleverksamhet, skola eller skolbarnsomsorg. Syftet med en sådan lämplighetsprövning skulle vara att stärka barns och ungdomars skydd mot främst sexuella övergrepp. Utredningen antog namnet Lämplighetsprövningsutredningen (U 1997:08). Utredningen hade föranletts av händelser där barn utsatts för sexuella övergrepp av personal anställd i verksamhet där barnen vistats.

Den särskilda utredaren lämnade den 26 maj 1998 sitt betänkande Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg (SOU 1998:69), som i sammanfattning finns i *bilaga 1*. De lagförslag som lades fram i betänkandet finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns i *bilaga 3*.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 27 april 2000 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Regeringen har i propositionen i huvudsak följt Lagrådets förslag. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 7.1, 7.2, 8.3 och i författningskommentaren.

4 Allmänna utgångspunkter och överväganden

4.1 Barns grundläggande rättigheter

Barns grundläggande rättigheter regleras dels i vår egen lagstiftning, dels i internationella konventioner och överenskommelser.

FN:s konvention om barnets rättigheter, allmänt kallad barnkonventionen, utgår från principen om barnets bästa, principen om rätt till liv och utveckling, principen om rätten att framföra sina åsikter och få dem respekterade samt principen om icke diskriminering. En annan bärande tanke i konventionen är barnets rätt till skydd mot övergrepp och utnyttjande av varje slag. Enligt artikel 34 i konventionen skall staterna skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp.

Europeiska unionens råd förklarade den 12 december 1996 (12173/96) bl.a. följande: "Alla barn har rätt till en trygg och kärleksfull barndom som ger dem full möjlighet att utvecklas. Den senaste tidens tragiska händelser med fysiska, psykiska och sexuella övergrepp mot barn står emellertid i skarp kontrast med denna rätt." Rådet anser att åtgärder måste vidtagas på ett antal områden på nationell, europeisk och internationell nivå för att på ett effektivt sätt skydda barn mot sexuella övergrepp.

I skollagen (1985:1100) anges att alla barn och ungdomar, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, skall ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I skollagen anges vidare att alla som verkar i skolan aktivt skall motverka alla former av kränkande behandling såsom bl.a. mobbning.

Vidare anges de utbildningskrav som skall ställas på de personer som skall bedriva undervisning i det offentliga skolväsendet. Lärare, förskollärare eller fritidspedagog skall ha utbildning med huvudsaklig inriktning på den undervisning anställningen avser. Kommuner och landsting skall se till att de som undervisar har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för det offentliga skolväsendet, särskilt de föreskrifter som anger målen för utbildningen.

Enligt skollagen skall personalen i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen ha sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

4.2 Förskoleverksamhetens, skolans och skolbarnsomsorgens uppdrag

Samhällets grundläggande värden är utgångspunkt för verksamheten i förskoleverksamheten, skolan och skolbarnsomsorgen. Verksamheten måste bedrivas under sådana former att barnen kan verka och utvecklas i en trygg miljö. Barnens föräldrar måste kunna utgå från att barnen bemöts på ett respektfullt sätt av personalen.

Utbildningsväsendet måste sträva efter att tillhandahålla en trygg miljö, där unga människor är skyddade och kan växa upp till harmoniska människor som kan spela en aktiv roll i samhällsutvecklingen. Skolplikt gäller för alla barn i landet. Därutöver gäller att så gott som samtliga sexåringar omfattas av förskoleklass eller skola och ett stort antal av dem går också i fritidshem. Förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen är verksamheter som, även om de inte är obligatoriska, erbjuds och utnyttjas av en stor andel av alla barn. Självfallet skall dessa miljöer vara trygga, och ingen skall behöva riskera att bli utsatt för övergrepp eller trakasserier.

Den arbetsrättsliga lagstiftning som finns i dag ger, tillsammans med rådande kollektivavtal, arbetsgivarna möjlighet att agera mot en anställd som visar sig vara olämplig att arbeta med barn. Frågan är emellertid om barn och ungdomar därmed har ett tillräckligt effektivt skydd mot att utsättas för övergrepp av personer som arbetar med barn eller som arbetar i miljöer där barn vistas.

Riksdagen har fattat beslut om att det förut gällande person- och belastningsregistret skall ersättas med två nya register, belastningsregistret och misstankeregistret. De nya registren regleras dels i lagen (1998:620) om belastningsregister, dels i lagen (1998:621) om misstankeregister. Belastningsregistret skall, som framgår av namnet, innehålla belastningsuppgifter. Misstankeregistret skall innehålla bl.a. uppgift om brottsmisstankar beträffande den som fyllt 15 år och som är skäligen misstänkt för brott enligt brottsbalken eller för annat brott för vilket svårare straff än böter är föreskrivet. Den nya registerlagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2000.

Tidigare gällde absolut sekretess för uppgifter i polisregister. Uppgifter ur registren kunde lämnas ut endast i fall då det var särskilt föreskrivet att så fick ske. För belastningsregistrets del finns den absoluta sekretessen kvar, utom i förhållande till den registrerade själv. En enskild person har rätt att få ut de uppgifter som finns registrerade om honom eller henne. Beträffande misstankeregistret gäller inte någon absolut sekretess. Av 9 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100) följer att sekretess gäller för uppgift om enskilds personliga och ekonomiska förhållanden i sådant register om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men. En enskild har i princip rätt att få ut uppgifter om sig själv ur misstankeregistret med stöd av 14 kap. 4 § sekretesslagen.

De nya registerlagarna innehåller inte några särskilda bestämmelser om utlämnande av uppgifter för användning vid lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola eller skolbarnsomsorg. Regeringen har dock genom förordning gett bl.a. myndighet som beslutar om anställning av personal inom verksamhet som avser vård av barn och ungdom – t.ex. Statens institutionsstyrelse – rätt att få utdrag ur belastnings- och misstankeregistren.

6 Lämplighetsprövning av personal

Sverige har en lagstiftning som ger ett gott skydd för medborgarna i olika situationer. Förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg har hög kvalitet och omfattar en stor del av alla barn och ungdomar i landet. Utvärderingar från Statens skolverk visar att både elever och föräldrar har stort förtroende för skolan som institution och den verksamhet som bedrivs där. Skolan är emellertid inte någon isolerad företeelse från samhället i övrigt. Social oro återspeglas i skolan och mobbning och

andra trakasserier förekommer. Vuxna bör då stå för skydd och trygghet. Tyvärr inträffar det dock att anställda i förskola, skola och skolbarnsomsorgen utsätter barn för sexuella övergrepp.

Det finns i dag ingen samlad bild av förekomsten av sexuella övergrepp på barn av personal inom dessa verksamheter. Det är dock väl dokumenterat att sexuella övergrepp får mycket allvarliga konsekvenser för det enskilda barnet.

Det finns ingen anledning att överdriva förekomsten av övergrepp från personal. Det finns tvärtom anledning att tro att förekomsten är mycket begränsad. Vetskapen om att sexuella övergrepp överhuvudtaget förekommer föranleder emellertid regeringen att föreslå åtgärder för att så långt det är möjligt minska risken för att sådana övergrepp sker. Om det är möjligt att förhindra att personer som har dömts för sexualbrott, grova våldsbrott och vissa andra brott arbetar med barn eller ungdomar, stärks barns och ungdomars skydd mot övergrepp. En registerkontroll ger arbetsgivare tillgång till uppgifter huruvida en arbetssökande eller anställd inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg har dömts för sådana brott.

Avgörande för frågan om registerkontroll skall införas är avvägningen mellan å ena sidan intresset att minska riskerna för övergrepp och å andra sidan skyddet för den personliga integriteten. Den personliga integriteten handlar bl.a. om en önskan eller ett krav att kunna kontrollera uppgifter om sig själv och utomståendes möjligheter att ta del av personliga uppgifter. Personlig integritet innefattar såväl en rätt till en privat sfär skyddad för utomståendes insyn som en rätt att bestämma över kunskap om sig själv.

Ett kontrollförfarande i sig kan anses som ett intrång i den personliga integriteten, oavsett om personerna förekommer i registret eller inte. Kränkningen kan utgöras av ett intrång i den sektor som enligt vars och ens berättigade anspråk skall vara skyddad mot insyn. Utlämnande av en upplysning om att en viss person inte antecknats för något brottsligt kan emellertid enligt regeringens mening knappast anses som någon nämnvärd integritetskränkning. Men en registeruppgift kan också innehålla uppgifter om att en person begått ett brott. De flesta vill inte att en sådan uppgift skall spridas om dem och den är således att betrakta som integritetskänslig. Vissa brott är dock av ett sådant slag att det starkt bör övervägas om personer som dömts för dessa brott bör arbeta med barn och ungdom.

Den personliga integriteten i arbetslivet och frågan om kontroll och registrering av arbetstagarna är för närvarande föremål för utredning. Regeringen tillkallade den 23 september 1999 en särskild utredare (Dir. 1999:73) för att se över behovet av lagstiftning eller andra åtgärder för att stärka skyddet av den enskildes personliga integritet i arbetslivet. I utredningen skall skyddet för arbetssökande särskilt belysas. Utredaren skall redovisa resultatet av sitt uppdrag senast den 1 april 2001.

Regeringen bedömer att lämplighetskontroll genom registerutdrag bör införas utan dröjsmål avseende personer som anställs i förskoleverksamheten, förskoleklassen, skolverksamhet för skolpliktiga barn samt skolbarnsomsorgen. Regeringen lägger därför i det följande

förslag om registerkontroll av personal i nämnda verksamheter, hur registerkontrollen skall ske och vilka uppgifter som kontrollen skall avse.

Skälen för en kontroll väger enligt regeringens bedömning så tungt att det måste accepteras att skyddet för den personliga integriteten får vidkännas en viss inskränkning. Här måste särskilt framhållas Sveriges åtagande enligt barnkonventionen att vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra att barn förmås eller tvingas att delta i olagliga sexuella handlingar. Utifrån barnkonventionens perspektiv är skyddet för barnet det övergripande intresset och den vuxnes integritet får stå tillbaka för detta.

Registerkontroll avhåller sannolikt personer som dömts för ifrågavarande brott att söka anställning inom eller utbildning för de aktuella verksamheterna. Det kan också bidra till ökad medvetenhet inom verksamheterna om dessa brott och hur allvarligt myndigheterna ser på sådana händelser. Staten markerar därigenom att personer som begått de brott, som det här är fråga om, inte utan särskild prövning bör arbeta med barn och unga.

Regeringen är väl medveten om att de förslag som lämnas i denna proposition inte är avgörande för att barn och unga i förskolan, skola och skolbarnsomsorgen skall få en trygg, stimulerande och utvecklande miljö. Förslagen är inte heller ett absolut skydd mot att direkt olämpliga personer anställs i dessa verksamheter. Självfallet krävs även andra åtgärder för att uppnå detta. Men förslagen ökar möjligheterna att uppnå en god miljö och att rätt personer anställs i verksamheterna.

Skolan behöver ständigt föra en dialog kring hur man kan förebygga alla former av kränkning, diskriminering och förhindra att barn far illa på olika sätt. Det handlar om såväl relationer mellan barnen som relationer mellan barnen och vuxna. Det handlar även om att hävda barns rätt i ett vidare samhällsperspektiv. I denna strävan är hela den pedagogiska verksamhetens innehåll viktig att se på ur ett värdegrundsperspektiv.

Skolan måste vara noggrann och omsorgsfull i rekryteringen av de personer som skall arbeta inom förskoleverksamheten, skolan och skolbarnsomsorgen. En registerkontroll är endast en del av den lämplighetsprövning som skall förhindra att personer som kan komma att begå övergrepp anställs inom de aktuella verksamheterna. Registerkontrollen bör ses som ett komplement till anställningsförfarandet i övrigt och bör vara det sista momentet i ett anställningsförfarande.

6.1 Anställning av personal

För att rekrytera personer med rätt utbildning och engagemang och undvika att en direkt olämplig person anställs i verksamheten måste ett grundligt rekryteringsförfarande ske. Anställningsintervjuer och kontroller med referenspersoner är naturligtvis viktiga instrument. Genom noggrannhet i dessa delar kan en arbetsgivare rekrytera personer som är lämpliga för den anställning som avses och i möjligaste mån undvika att anställa personer som kan utgöra en risk för barnens

säkerhet. Anställningsintervjuer, noggrann genomgång av meritförteckning och ingående referenstagnation bör vara självklara moment i allt anställningsförfarande. Det förhållandet att en registerkontroll genomförs får inte leda till att noggrannheten i övrigt blir mindre.

6.2 Arbetsledningens ansvar

Av läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) framgår att rektor har ett särskilt ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden bland elever och anställda. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98) står att var och en som verkar inom förskolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö. Omsorg och hänsyn till andra människor, liksom rättvisa och jämställdhet samt egna och andras rättigheter skall lyftas fram och synliggöras i verksamheten.

Den grundläggande inställningen i hela samhället är att människor som väljer att arbeta med barn och ungdomar har goda avsikter och ett professionellt förhållningssätt. Arbetsledningen har ansvar för att organisera arbetet så att målen nås och att kvaliteten är hög och för att förebygga att trakasserier och övergrepp sker i verksamheten. När en person har anställts är det viktigt att vederbörande introduceras i arbetet på ett genomtänkt sätt. Arbetsledningen måste hela tiden följa verksamheten och varje anställds relationer till de barn och ungdomar som finns där. En sådan uppföljning är också ett led i ett kontinuerligt arbete med att utveckla och förbättra verksamheten. Vikten av ett nyanserat förhållningssätt i diskussionen om risker för anställdas övergrepp mot barn måste betonas. Det är allvarligt om det uppstår en överdriven föreställning om förekomsten av övergrepp.

Enligt vad regeringen erfarit har flera kommuner tagit fram riktlinjer för hur man skall agera på en arbetsplats om någon anställd misstänks för övergrepp. Regeringen ser positivt på att sådana riktlinjer finns. Riktlinjerna kan t.ex. ange hur man skall agera arbetsrättsligt mot den misstänkte, vem som ansvarar för att polisanmälan görs och när anmälan skall göras, erinra om anmälningsskyldigheten enligt 71 § socialtjänstlagen (1980:620) och ange vilka rutiner som gäller för anmälan till socialnämnden, som har ansvaret för att utreda behovet av skydd och hjälp hos den som utsatts. Om det finns riktlinjer är det sannolikt lättare för såväl arbetsledning som andra anställda att agera när något inträffar som ger anledning till detta.

6.3 Organisation av verksamheten

Såväl av hänsyn till de anställda som till barnen är det viktigt att arbetet organiseras på sådant sätt att det så långt möjligt inte finns utrymme för övergrepp eller misstankar om övergrepp. Det är visserligen varken

möjligt eller önskvärt att planera en verksamhet helt utifrån föreställningen att en anställd skulle begå övergrepp eller uppträda olämpligt på något annat sätt. Det är dock något som bör beaktas när man tar ställning till hur arbetet skall läggas upp.

Arbetsgivaren har ansvar för att det kan bedrivas ett ändamålsenligt pedagogiskt arbete utan risk för övergrepp mot barn. En ny eller oerfaren arbetstagare bör introduceras i arbetet av en erfaren kollega. Arbetslag med flera vuxna som arbetar med barnen har betydelse för att erbjuda en verksamhet som är pedagogiskt stimulerande och utvecklande. Om en vikarie med kort varsel måste sättas in i verksamheten på grund av sjukdomsfall måste rutiner finnas för hur vederbörande skall tas emot och introduceras i verksamheten. Beredskap måste finnas så att personal från någon annan del av förskoleverksamheten, skolan eller skolbarnsomsorgen tillfälligt disponeras om för att åstadkomma bästa möjliga lösning.

7 Registerkontroll

7.1 Registerkontroll av arbetsökande

Regeringens förslag: Registerkontroll skall införas för alla typer av anställningar inom förskoleverksamheten, förskoleklassen, skolverksamhet för skolpliktiga barn samt skolbarnsomsorgen. Kontrollen skall enbart omfatta den som erbjuds anställning. Även korttidsanställd personal skall omfattas av registerkontroll. Den som erbjuds en anställning skall vara skyldig att lämna ett registerutdrag. Den som inte lämnar ett registerutdrag får inte anställas. Dock får den som inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare anställas utan att lämna ett registerutdrag.

Regeringens bedömning: Redan anställda bör inte omfattas av registerkontroll. Det bör inte vara förbjudet att anställa personer som har registeranteckningar om de aktuella brottstyperna. Arbetsgivaren bör alltid ha frihet att göra sin egen bedömning av eventuella registeranteckningar.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredaren föreslår att den som under ett års tid sammantaget anställs för kortare tid än 30 dagar av praktiska skäl skall undantas från regler om registerkontroll.

Remissinstanserna: Remissinstanserna är överlag positiva till en registerkontroll, som ett komplement till anställningsförfarandet, för alla typer av arbeten i förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet och Kriminalvårdsstyrelsen är negativa till förslaget. Rikspolisstyrelsen anser att det

finns en risk att kontroll i registren tillmäts för stor betydelse vid lämplighetsprövning. Brottsförebyggande rådets bedömning är att utredaren överskattat värdet av register över misstänkta eller lagförda personer. Enligt *Socialstyrelsen* är skyddet för barnen så viktigt att det finns anledning att stödja utredarens förslag. Däremot menar även *Socialstyrelsen* att effekten av förslaget är begränsad.

SACO, Socialstyrelsen, Arbetsgivarverket, Jämställdhetsombudsmannen m.fl. anser att även korttidsvikarier skall kontrolleras. *Svenska Kommunförbundet* anser att det inte bör vara obligatoriskt för arbetsgivaren att begära registerutdrag.

Få remissinstanser har yttrat sig över förslaget om att anställningsförbud inte skall införas. *Barnombudsmannen* är kritisk och anser att ett sådant förbud bör övervägas när en person gjort sig skyldig till sexualbrott mot barn. *Statens skolverk* anser att det finns en risk med att anställningsförbud inte införs. Även *Socialstyrelsen* anser det motsägelsefullt att arbetsgivaren i det enskilda fallet skall pröva hur svårartat brottet varit. *Riksförbundet Hem och Skola* anser i likhet med utredaren att arbetsgivaren skall ha frihet att göra en egen bedömning av lämpligheten att anställa en person med registeranteckning för ifrågasvarande brott.

När det gäller redan anställda anser flertalet remissinstanser, som yttrat sig över detta förslag, att även dessa bör omfattas av registerkontroll. *Rikspolisstyrelsen, Kammarrätten i Göteborg, Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen* och *Högskoleverket* anser att frågan om kontroll av redan anställda bör övervägas vidare. *Statens institutionsstyrelse* och *TCO* anser att redan anställda inte skall kontrolleras.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Registerkontrollen skall bidra till att skydda barn som vistas i de aktuella verksamheterna mot övergrepp av vuxna. Registerkontrollerna skall därför omfatta alla som söker arbeten inom förskoleverksamheten, förskoleklassen, skolverksamhet för skolpliktiga barn och skolbarnsomsorgen. Det skall gälla personal som har direkt kontakt med barn och ungdomar såsom rektorer, lärare, förskollärare, fritidspedagoger, syokonsulenter och andra yrkeskategorier i direkt arbete med barn och ungdom, men också övrig personal som arbetar i verksamheterna, t.ex. administrativ personal, skolvaktmästare och kökspersonal. Generellt sett finns det inte någon personalkategori inom verksamheterna som aldrig kommer i kontakt med barn och ungdomar. Om inte alla som skall nyanställas kontrolleras uppkommer gränsdragningsfrågor.

Den som inte har lämnat ett registerutdrag skall inte få anställas. Arbetsgivaren blir alltså skyldig att genomföra registerkontroll av den som erbjuds anställning. Arbetsgivaren skall i regel inte göra någon bedömning av om registerkontroll skall göras eller inte. Om arbetsgivaren själv får avgöra om registerkontroll skall göras kan det uppstå en risk för bristande objektivitet och trovärdighet för systemet.

Varje medlem av en kommun eller ett landsting har enligt 10 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga dem hos länsrätten. I 2 §

samma kapitel anges att bl.a. beslut av fullmäktige och nämnder får överklagas. Ett överklagat beslut skall upphävas, bl.a. om beslutet strider mot lag eller annan författning. Ett beslut om att anställa en person som inte har lämnat ett registerutdrag kan komma att upphävas enligt nämnda bestämmelser. Om anställningsavtalet också kommer att anses som ogiltigt i civilrättslig mening kan fråga om skadeståndsskyldighet för arbetsgivaren gentemot den enskilde arbetstagaren uppkomma.

Regeringen anser i likhet med flera av remissinstanserna att även korttidsanställd personal skall omfattas av registerkontroll. Regeringen utgår från att det ligger i arbetsgivarens intresse att även en korttidsanställd arbetstagare lämnar ett registerutdrag.

Den som inom ett år från det då den förra anställningen upphörde erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare får dock anställas utan att han eller hon har lämnat ett registerutdrag. Skäl för att göra undantag från huvudregeln om att den som inte lämnat registerutdrag inte heller får anställas kan t. ex. vara att arbetsgivaren har god kännedom om den arbetssökande genom att han eller hon varit tidsbegränsat anställd vid fler tillfällen och under en längre tid. Det kan också vara så att det endast har gått en kort tid sedan det första anställningstillfället då ett registerutdrag lämnades. Alla som anställs skall, oavsett om det är fråga om tillsvidareanställning eller visstidsanställning, lämna ett registerutdrag vid den första anställningen.

Regeringen föreslog i lagrådsremissen att ett registerutdrag som lämnats till en arbetsgivare skall förstöras eller lämnas tillbaka så snart det kan ske och allra längst efter sex månader. *Lagrådet* har ifrågasatt om en sådan regel är förenlig med det krav som följer av tryckfrihetsförordningens (1949:105) regler om att allmänna handlingar skall kunna tillhandahållas den som vill ta del av dem. Lagrådet har ansett att det knappast kan godtas att en myndighet skall få göra sig av med handlingar som är så viktiga att kontroll av deras innehåll skall göras enligt en särskild lag. Enligt Lagrådet kan det också vara angeläget att ha kvar ett registerutdrag för att efter en anställning kunna kontrollera att handläggningen varit korrekt samt att utdragets innehåll inte varit förvanskat.

Regeringen, som i och för sig har förståelse för Lagrådets tveksamhet på den här punkten, konstaterar att det i 12 och 15 §§ arkivlagen (1990:782) föreskrivs bl.a. att statliga och kommunala myndigheter får återlämna allmänna handlingar endast med stöd av lag och såvitt gäller statliga myndigheter även med stöd av föreskrift som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Vid arkivlagens tillkomst diskuterades hur bl.a. dessa bestämmelser förhåller sig till tryckfrihetsförordningens regler om rätten att ta del av allmänna handlingar. Regeringen ansåg dock inte att det behövdes någon ändring i tryckfrihetsordningen för att införa bestämmelserna (jfr prop. 1989/90:72 s. 41 f.).

Regeringen vill i detta ärende peka på framför allt vikten av att den nu föreslagna regleringen om registerkontroll inte leder till att utdrag inhämtas i större utsträckning än vad som är absolut nödvändigt. Om en

arbets sökande återfått utdraget kan det, inom given tidsram, användas i samband med en ny ansökan om anställning.

Mot den nu angivna bakgrunden föreslår regeringen att registerutdrag på begäran av den som lämnat det skall återlämnas i original. Med en sådan ordning bör givetvis arbetsgivaren behålla en kopia av utdraget. Ett sådant förfarande möjliggör för allmänheten att ta del av utdraget enligt reglerna i tryckfrihetsförordningen och det gör det också möjligt att efter en anställning kunna kontrollera att handläggningen varit korrekt samt att utdragets innehåll inte varit förvanskat.

Registerkontrollen skall enbart omfatta den som erbjuds anställning, inte alla som sökt anställningen. För en sådan ordning talar dels integritetsskäl, dels en önskan att begränsa antalet registerutdrag. Registerkontrollen blir då det sista ledet i anställningsförfarandet. Erbjudandet om anställning lämnas med förbehåll för vad som kan framkomma vid registerkontrollen.

Regeringen anser i likhet med utredaren att anställningsförbud inte skall införas. Det är arbetsgivaren som har ansvar för verksamheterna och att rekrytera personal till dessa. Arbetsgivaren bör själv få avgöra om en person med registeranteckning ändå kan anställas. Det kan förutsättas att personer som har registeranteckningar om sådana brott som framgår av de utdrag som skall lämnas till arbetsgivaren med liten sannolikhet kommer att söka arbeten, som innebär att utdrag måste företes. Regeringen förutsätter att arbetsgivare kommer att vara mycket försiktiga när det gäller att anställa personer som företer registerutdrag med registeranteckning och att rekrytering generellt sker med stor medvetenhet och noggrannhet.

Av hänsyn främst till den personliga integriteten bör redan anställda inte omfattas av någon registerkontroll. Redan anställda har inte, som en arbets sökande, någon möjlighet att avstå från att kontrolleras. Enligt regeringens mening är det därför ett alltför stort intrång i den personliga integriteten att kontrollera personer som redan är anställda. Registerkontrollen är en del av lämplighetsprövningen som äger rum i samband med rekrytering av personal.

Europakonventionen

Enligt artikel 8 punkt 1 i konventionen (d. 4 nov. 1950) angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen, har envar rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Undantag tillåts enligt punkt 2 i artikeln om vissa villkor är uppfyllda.

Som villkor för att ingrepp skall tillåtas gäller att ett ingrepp måste ha stöd i lag och tjäna vissa uppräknade syften, däribland förebyggande av brott eller skyddande av andra personers fri- och rättigheter. Ingreppet måste vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle för att uppnå syftet.

Enligt regeringens bedömning strider inte förslagen i denna proposition mot artikel 8 punkt 1 i Europakonventionen. Villkoren för undantag enligt punkt 2 i artikeln måste anses uppfyllda, dvs. ingrepp

kommer att ske genom tillämpning av den föreslagna lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Syftet är skyddandet av barns rättigheter att inte utsättas för övergrepp och samtidigt förebyggande av brott. Det har bedömts som ett angeläget samhälleligt behov att vidta den föreslagna ordningen.

7.2 Verksamheter som skall omfattas

Regeringens förslag: Registerkontrollen skall omfatta förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialsolan, sameskolan, fristående skolor för skolpliktiga elever samt verksamhet i riksinternatskola som anordnar utbildning som motsvarar grundskolan. Ingen skillnad skall göras mellan offentligt bedriven verksamhet och verksamhet som bedrivs av enskilda. Om en enskild arbetsgivare anställer någon i strid mot bestämmelserna i lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg skall tillståndet eller godkännandet kunna återkallas. Statens skolverks tillsyn över sådana fristående skolor som avses i 9 kap. 1 och 5 §§ skollagen (1985:1100) skall även omfatta att registerkontroll utförs. Detsamma gäller tillsyn över utbildning som motsvarar förskoleklassen.

Regeringens bedömning: Något krav på registerkontroll av företrädare för huvudmännen bör inte ställas som villkor för tillstånd respektive godkännande att driva enskild verksamhet. Detsamma bör gälla även om huvudmannen är en fysisk person.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredarens förslag omfattar även gymnasieskolan samt att enskilda fysiska personer och företrädare för juridiska personer skall omfattas av registerkontroll i samband med ansökan om tillstånd respektive godkännande att driva enskild verksamhet.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig över förslaget instämmer i utredarens förslag. *TCO* tillstyrker utredarens förslag om registerkontroll i samband med att en person erbjuds anställning inom förskola, skola eller skolbarnsomsorg i offentlig eller enskild regi, så gör även t.ex. *Göteborgs kommun* och *Malmö kommun*. *Svenska Kommunförbundet* har inget att invända mot förslagen gällande verksamhet i offentlig regi och enskild verksamhet. *Barnombudsmannen* anser i likhet med utredningen att det inte finns någon anledning att skilja på verksamhet bedriven av det allmänna eller av enskilda, då barnens skyddsbehov är lika stora oavsett vem som är huvudman för verksamheten. *SACO* anser att sanktionerna för enskilt bedriven verksamhet och verksamhet med offentlig huvudman bör vara lika eftersom det är olyckligt att enskilt bedriven verksamhet skulle drabbas av hårdare sanktioner. *Statens institut för handikappfrågor* i

skolan tillstyrker förslaget att såväl allmänna som enskilda verksamheter bör omfattas av registerkontroll.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Registerkontroller skall införas inom förskoleverksamheten, förskoleklassen, grundskolan, fristående skolor för skolpliktiga barn, riksinternat-skolorna som anordnar utbildning som motsvarar grundskolan samt inom skolbarnsomsorgen.

Ju yngre ett barn är, desto mindre möjligheter har det att själv försvara sig mot övergrepp. Behovet av skydd mot övergrepp gör sig därför särskilt gällande beträffande små barn. Barn i förskoleåldern är helt beroende av vuxnas omsorg. Även barn i grundskolans lägre årskurser liksom barn i skolbarnsomsorgen är starkt beroende av de vuxna i sin omgivning. Det finns alltså skäl för att låta prövningen innefatta en registerkontroll för att på så sätt stärka skyddet för barn inom dessa verksamheter.

När det gäller ungdomar inom gymnasieskolan kan hävdas att skyddsbehovet inte gör sig lika starkt gällande. Dessa ungdomar antas ha större möjligheter att freda sig själva än de mindre barnen. Mot detta kan anföras att en elev ofta befinner sig i en viss beroendeställning gentemot en vuxen person, vilket kan utnyttjas av olämplig personal. På grund av skolplikten och elevernas ålder gör sig dock argument om en trygg och säker miljö starkast gällande i den obligatoriska skolan.

Ingen skillnad skall göras mellan offentligt bedriven verksamhet och verksamhet som drivs av enskilda. De enskilda rättssubjekten skall begära registerutdrag av dem de avser att anställa. Den som erbjuder en anställning av en arbetsgivare som bedriver verksamheten på entreprenad skall också omfattas av reglerna om registerkontroll. Mot bakgrund av de synpunkter Lagrådet lämnat kan anföras att ett avtal om att någon annan skall utföra kommunens uppgifter beträffande förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleklassen bör träffas under förutsättning att entreprenören förbinder sig att följa bestämmelserna om registerkontroll i lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Kommunen har en möjlighet att i avtal av nu nämnt slag ta in föreskrifter om sanktioner, t.ex. vite, vid brott mot viktiga avtalsbestämmelser.

Bestämmelserna om registerkontroll skall gälla även för den som efter regeringens medgivande enligt lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan får bedriva undervisning för skolpliktiga barn.

Många remissinstanser har ifrågasatt avgränsningen till de här aktuella verksamheterna. Från vissa håll anföras att ytterligare verksamheter bör omfattas av registerkontroll. *Barnombudsmannen* tillstyrker att registerkontroll införas, men anser att ytterligare verksamheter bör omfattas av kontrollen. *Justitieombudsmannen* anser att frågan om lämplighetsprövning bör ses över i ett större perspektiv och omfatta alla verksamheter som rör särskilt utsatta grupper. Från andra håll framförs farhågor att införande av registerkontroll på skolans område kommer att innebära att arbetsgivare även på andra områden börjar begära in utdrag från arbetssökande utan uttryckligt stöd i lag.

Regeringen anser att en sådan smittoeffekt skulle skada de arbets-sökandes personliga integritet. Regeringens förslag om registerkontroll avser till alldeles övervägande del obligatoriska verksamheter med ansvar för små barn och unga människor med svagt eget skydd eller verksamheter som, utan att vara obligatoriska, utnyttjas av den absoluta merparten av alla barn. Det är därför enligt regeringens mening särskilt angeläget att just dessa verksamheter omfattas av registerkontroll. Regeringen avser, i likhet med vad som anfördes av det föredragande statsrådet i prop. 1987/88:122 s. 20, att följa utvecklingen noga och vid tecken på missbruk av utdragen ta upp frågan på nytt. Det är med andra ord inte meningen att arbetsgivarna skall få den uppfattningen att de med stöd av detta förslag skall kunna begära in utdrag även på andra områden.

När det gäller registerkontroll av företrädare för enskilda juridiska personer och fysiska personer i samband med ansökan om tillstånd respektive godkännande att driva enskild verksamhet gör regeringen följande bedömning.

Av 2 a kap. 14 § skollagen (1985:1100) framgår att tillstånd för en enskild att yrkesmässigt bedriva en förskola eller ett fritidshem beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet. I detta stadgande ligger (jämför prop. 1996/97:124 s. 146, 147 och 186) att den som förestår verksamheten skall ha en vitsordad lämplighet samt att i lämplighetsprövningen även bör ingå en s.k. vandelsprövning av personerna bakom det enskilda rättssubjektets ansökan om tillstånd. Redan enligt gällande bestämmelser görs alltså en prövning av lämpligheten hos personer som önskar driva enskilda förskolor och fritidshem samt att även de som företräder de juridiska personerna är lämpliga.

En fristående skola skall enligt 9 kap. 2 § skollagen (1985:1100) godkännas bl.a. om skolan svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet. Det innebär bl.a. att skolans verksamhet skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar samt att var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde. Särskilt skall den som verkar inom skolan främja jämställdhet mellan könen samt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden (jfr 1 kap. 2 § skollagen). Samma krav beträffande värdegrund och mål gäller således för fristående skolor som för skolor med offentlighetslig huvudman. Vid bedömningen av om en fristående skola kan förväntas präglas av ett synsätt som står i överensstämmelse med de krav som ställs när det gäller värdegrund tar Statens skolverk hänsyn till alla uppgifter som verket kan få och som har betydelse för bedömningen (jämför prop. 1995/96:200 s. 32 f.). I vissa fall kan det vara av betydelse för bedömningen att kontrollera om huvudmannen har anknytning till exempelvis någon rasistisk eller någon annan antidemokratisk organisation. Trots att huvudmannen förklarat att utbildningen vid skolan skall präglas av den värdegrund som krävs kan sådana uppgifter komma fram som leder till att skolan inte kan godkännas. Sådana uppgifter kan

också komma fram vid ett senare tillfälle som gör att godkännandet kan återkallas.

Kontrollen av huvudmannens lämplighet att driva en fristående skola är alltså stark. Som nämnts omfattar kontrollen också att den som verkar inom skolan skall motverka alla former av kränkande behandling. Kränkande behandling omfattar även trakasserier och övergrepp av sexuell natur. Om uppgifter av sådan art framkommer beträffande den som skall verka inom verksamheten kan alltså redan enligt gällande bestämmelser en ansökan om godkännande avslås.

Mot den angivna bakgrunden finner regeringen inte tillräckliga skäl att nu föreslå att det införs ett krav på registerkontroll av företrädare för de huvudmän som skall bedriva verksamheten. Det bör också anmärkas att den av utredaren föreslagna lösningen skulle medföra att endast de som vid själva ansökningstillfället företräder huvudmannen skulle kontrolleras.

En aspekt som måste beaktas i detta sammanhang är möjligheterna att vidta åtgärder mot en arbetsgivare som brister i skyldigheten att kontrollera att registerutdrag lämnas vid anställning. När det gäller verksamhet i offentlig regi är utgångspunkten att arbetsgivaren följer de föreskrifter som gäller för verksamhetens bedrivande. Det får anses vara ett tjänsteåliggande för den som ansvarar för rekryteringen att fullgöra kontrollskyldigheten.

Beträffande enskilt bedriven verksamhet skall kommunerna respektive Statens skolverk inom ramen för tillsynsverksamheten granska att arbetsgivarna verkligen genomför registerkontroller. För arbetsgivare som inte uppfyller skyldigheten att utföra registerkontroll kan tillståndet eller godkännandet återkallas. Detta bör emellertid bara komma ifråga i sådana fall när huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg och bristen inte avhjälpas efter påpekande. Någon särskild sanktionsmöjlighet föreslås inte beträffande riksinternatskolorna. Av 42 § förordningen (1991:1080) om riksinternatskolor framgår att om en skolhuvudman för en riksinternatskola inte fullgör sina skyldigheter enligt lag eller andra författningar i fråga om skolan, får regeringen efter anmälan av Statens skolverk besluta att en del av statsbidraget enligt nämnda förordning skall hållas inne i avvaktan på att rättelse sker. Om rättelse ändå inte sker, får regeringen förordna att det innehållna beloppet skall dras av från statsbidraget. Om en huvudman för en riksinternatskola underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt den nu föreslagna lagen kan alltså den beskrivna sanktionsmöjligheten komma att användas.

När det gäller personer som nyligen flyttat till Sverige är det önskvärt att de omfattas av samma regler om registerkontroll som andra och att registerutdrag lämnas från det eller de länder där personen tidigare varit bosatt. Möjligheten att erhålla registerutdrag varierar emellertid mellan olika länder. Ett registerutdrag måste kunna erhållas utan dröjsmål för att anställningsförfarandet skall kunna fullföljas. Enligt regeringens mening kan det för närvarande inte ställas krav på registerutdrag från annat land än Sverige. Denna omständighet aktualiserar i än högre grad

Prop. 1999/2000:123

vad som tidigare anförts om noggrannhet i anställningsförfarandet i övrigt.

Utredaren anser att det kan finnas skäl att överväga någon form av lämplighetsprövning vid antagning till utbildningar som leder fram till yrken inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

Lärarytbildningskommittén (U 1997:07, dir. 1997:54, tilläggsdir. 1998:47) har haft i uppdrag att bl.a. se över frågor om rekrytering till lärarytbildning. Kommittén har den 15 juni 1999 överlämnat sitt betänkande Leda och lära – en lärarytbildning för samverkan och utveckling (SOU 1999:63). Lärarytbildningskommittén har behandlat frågan om lämplighetsprövning i form av registerkontroll vid antagning till utbildning. Regeringen avser att återkomma i frågan i proposition med förslag till ny lärarytbildning.

8 Registerutdrag

8.1 Den arbetssökande skall själv inhämta registerutdrag

Regeringens förslag: Den arbetssökande skall själv inhämta registerutdrag ur belastningsregistret.

Utredarens förslag: Utredaren föreslår att den arbetssökande skall inhämta registerutdrag från både belastningsregistret och misstankeregistret.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna instämmer i förslaget att den arbetssökande själv skall inhämta registerutdrag ur belastningsregistret. *Justitieombudsmannen* anser att det inte kan anses särskilt integritetskränkande att den arbetssökande själv inhämtar registerutdrag. Enligt *Göta hovrätts* mening framstår den modell som utredningen valt som den för den enskilde presumptive arbetstagaren lämpligaste och den som bäst tillgodoser skyddet för den personliga integriteten. *Arbetsgivarverket* tillstyrker förslaget om att en arbetssökande själv skall inhämta registerutdrag och överlämna till den presumptive arbetsgivaren. *Statens skolverk* instämmer i förslaget. *Riksförbundet Hem och skola* anser att förslaget minimerar problemet med integritetsintrång. *Rikspolisstyrelsen*, *Brottförebyggande rådet* och *Statens institutionsstyrelse* anser däremot att det finns flera skäl som talar emot att den arbetssökande själv inhämtar registerutdrag, bl.a. risken för att registerutdragens äkthet skulle kunna ifrågasättas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt regeringens mening är en ordning där den arbetssökande själv inhämtar registerutdrag den bästa metoden. Integritetskränkningen blir minst när den arbetssökande har kontroll över vilka uppgifter som lämnas ut till den presumtiva arbetsgivaren. Det är enbart den som erbjuds anställning som behöver

inhämta ett registerutdrag. Registerutdrag skall begäras från belastningsregistret. Ett registerutdrag bör inte vara äldre än ett år.

Det är svårt att finna en modell för registerkontroll som inte berör integriteten eller är förenad med olägenheter av praktisk art. Den av regeringen föreslagna modellen rör ett stort område på arbetsmarknaden. Därför finns det skäl att gå ifrån den modell som gäller på vissa begränsade arbetsmarknadssektorer i dag, nämligen att arbetsgivaren inhämtar registerutdrag. I det decentraliserade system som gäller på skolområdet finns det ett mycket stort antal arbetsgivare och ett ännu större antal personer som efter delegation fattar beslut om anställning av personal. Av integritetsskäl är det inte möjligt att låta alla dessa arbetsgivarrepresentanter begära registerutdrag med risk för spridning av uppgifter till andra än den som skall ta emot uppgiften. Särskilda regler om behörighet att begära utdrag skulle behöva införas. Omfattningen av antalet anställda inom området medför vidare att det kommer att vara svårt att veta vilka personer som skulle vara behöriga att begära registerutdrag angående andra personer. Det är knappast möjligt att hålla behörighetslistor eller motsvarande aktuella.

Ett system med registerkontroll måste vara trovärdigt, praktiskt möjligt att använda och ta största möjliga hänsyn till integritetsaspekterna. Enligt regeringens mening är modellen att den arbetsökande själv inhämtar registerutdrag att föredra framför att arbetsgivaren inhämtar utdraget. Valet av modell är gjort med hänsyn till de förhållanden som gäller inom berörda verksamhetsområden och behöver inte nödvändigtvis passa andra sektorer i samhället.

Regeringen har vid beredningen av förslaget övervägt olika möjligheter att erhålla registerutdrag. Regeringen har också haft särskilt samråd med Rikspolisstyrelsen i denna fråga. Andra förslag såsom att arbetsgivaren inhämtar registerutdrag genom Rikspolisstyrelsen eller genom Statens skolverk har övervägts. Vid en samlad bedömning, där skälen vägts för och emot olika möjliga tekniska lösningar för att inhämta registerutdrag, har regeringen stannat för att den av utredaren föreslagna metoden är den mest rimliga. En nackdel med att låta de arbetsökande själva inhämta och uppvisa utdrag är dock risken för förfälskning av utdragen. Det är därför viktigt att dessa ges en sådan utformning att den risken minimeras. Regeringen har för avsikt att noga följa utvecklingen av hur den föreslagna modellen kommer att fungera i verksamheterna.

Uppgifter ur misstankeregistret bör enligt regeringens mening inte inhämtas. Ett system med registerkontroll måste utformas så att integritetsintrånget blir så begränsat som möjligt. Eftersom slutlig ställning inte tagits till om ett brott begåtts eller inte vid uppgift i misstankeregister, bör en sådan uppgift inte omfattas av registerutdrag som skall lämnas till en kommande arbetsgivare. Regeringen utgår från Rikspolisstyrelsens bedömning att misstankar som lett till åtal kommer att finnas i registret under förhållandevis kort tid. De brottsmisstankar som här är av intresse avser brott av allvarlig art och av en svårighetsgrad som ofta innebär att den misstänkte är häktad för brottet. Det handlar om få personer, och även om kontroll i misstankeregistret inte kommer till

stånd, bör risken för att någon kommer att erbjudas anställning efter ett ingående och seriöst anställningsförfarande vara liten vid en tidpunkt då personen i fråga är föremål för åtal.

Registerutdraget bör erhållas utan dröjsmål och utan kostnad för den arbetssökande. Rikspolisstyrelsen bör ansvara för utformningen och den praktiska hanteringen av registerutdragen.

8.2 Vilka brott registerkontrollen skall omfatta

Regeringens förslag: Enskilda skall ha rätt att få ut ett utdrag om sig själva som är begränsat enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringens bedömning: Registerutdragen bör innehålla uppgifter om alla sexualbrott enligt 6 kap. BrB och andra brott som innefattar allvarliga kränkningar av andra människor såsom mord, dråp, grov misshandel, människorov, grovt rån och barnpornografibrott. Uppgifter som är mer än tio år gamla bör inte tas med i registerunderlaget.

Utredarens förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna delar i huvudsak utredarens förslag om vilka brottstyper som bör omfattas av registerutdragen. Flera remissinstanser anser att ytterligare brottstyper som visar på en total brist på medkänsla med barn och ungdom bör omfattas av registerskyldigheten. Så anser t.ex. *Justitieombudsmannen* att även narkotikabrott bör omfattas. *Högskolan i Dalarna* anser att rasistisk motiverad misshandel och hets mot folkgrupp bör ingå i de aktuella brottstyperna. Även *Riksförbundet Hem och Skola* anser att hets mot folkgrupp skall framgå av registerutdragen. *Göteborgs kommun* anser att registeruppgifterna bör omfatta även narkotikabrott och misshandelsbrott riktat mot barn. *Diskrimineringsombudsmannen* ifrågasätter varför inte så allvarliga brott som kvinnofridsbrott och rån skall ingå i underlaget för lämplighetsprövning. *Länsstyrelsen i Stockholms län*, *Stockholms kommun*, *Göteborgs kommun*, *Svenska Kommunförbundet* och *Barnens Rätt i Samhället* anser att misshandelsbrott bör framgå av registerutdragen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: En enskild har enligt bestämmelserna i 9 § lagen (1998:620) om belastningsregister rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Ett sådant utdrag är inte begränsat till att avse vissa typer av brott och det kan därför innehålla uppgifter om brott som saknar betydelse för bedömningen av en persons lämplighet för arbete med barn och ungdomar. Ett sådant utdrag är inte avsett att användas vid lämplighetsprövning.

Regeringen föreslår ett tillägg i 9 § lagen (1998:620) om belastningsregister med den innebörden att enskilda skall ha rätt att få ett utdrag om sig själva som är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar, om den enskilde behöver ett utdrag enligt bestämmelser i lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Ett registerutdrag som är avsett för användning enligt nämnda lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg bör endast innehålla sådana uppgifter som kan vara av betydelse vid en lämplighetsprövning med syfte att förebygga övergrepp mot barn och ungdomar.

I detta sammanhang är det främst uppgifter om sexualbrott som är av intresse. Detta gäller inte bara uppgifter om sexualbrott mot barn utan om alla sådana brott. Varje sexualbrott innebär att förövaren visar brist på hänsyn och likgiltighet för andra människor och deras integritet. När det gäller skydd mot andra övergrepp än sexuella är det främst uppgifter om våldsbrott som kan vara av betydelse.

Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilka brott som skall tas med på ett registerutdrag med begränsat innehåll. Enligt regeringens bedömning bör uppgifter om alla *sexualbrott* ingå i registerutdraget. Detta gäller även uppgift om att någon dömts till ansvar för försök, förberedelse, medverkan eller stämpling till sådant brott. Av uppenbara skäl bör även uppgift om domar avseende *barnpornografibrott* tas med.

Härefter är frågan om vilka brott i övrigt som bör framgå av utdragen. Personer som gjort sig skyldiga till *mord, dråp, grov misshandel, grovt rån* och *människorov* kan sägas ha visat stor likgiltighet för andras liv, hälsa och integritet. Uppgifter om att en person har begått dessa typer av brott har betydelse för att skydda barn och ungdomar även för andra övergrepp än sexuella. Om uppgifter om dessa brott tas med i registerutdragen stärks enligt regeringens mening barns och ungdomars skydd mot övergrepp. Uppgifter om dessa brott bör därför framgå av registerutdragen. Andra brottstyper än de här nämnda bör däremot inte omfattas av registerutdragen.

Uppgifter i belastningsregistret gallras när förutsättningar för registrering inte längre föreligger, t.ex. om den registrerade frikänns efter överklagande eller ett strafföreläggande undanröjs. Uppgifter gallras i regel efter tio år. Uppgifter om fängelse gallras tio år efter frigivningen och uppgifter om överlämnade till rättspsykiatrisk vård tio år efter utskrivningen. Uppgifter om böter gallras fem år efter domen eller beslutet. Om det före utgången av de angivna tiderna görs en ny anteckning beträffande samma person skall ingen av anteckningarna gallras så länge någon av dem skall finnas kvar. Detta gäller dock inte om den nya anteckningen avser brott som endast medfört penningböter.

En konsekvens av reglerna om gallring är att den tid en viss typ av uppgift finns med i belastningsregistret kan variera. Uppgiften finns med längre än annars om en person döms upprepade gånger för brott. Beträffande den som t.ex. döms för sexualbrott och efter avtjänat fängelsestraff döms för något helt annat brott kommer register-

anteckningen om sexualbrottet att finnas kvar längre än tio år efter frigivningen. Regeringen avser att meddela föreskrifter om att de uppgifter som skall tas med i ett registerutdrag inte får vara äldre än ett visst antal år.

8.3 Sekretess och tystnadsplikt

Regeringens bedömning: I likhet med vad som gäller i fråga om sekretess i ärenden om anställning inom andra områden bör inte sekretess gälla för uppgifter i registerutdrag.

Utredarens förslag: Utredaren föreslår att sekretess skall gälla för uppgifter i registerutdrag.

Remissinstanserna: Instämmer i utredarens förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Lagrådet har anfört att förslaget i lagrådsremissen om att sekretess skall råda för uppgifter i registerutdrag bör övervägas ytterligare. Av 7 kap. 11 § framgår att sekretess normalt inte gäller i ärenden om anställning. Det har varit en viktig princip att det skall vara offentlighet i sådana ärenden (se prop. 1979/80:2 del A s. 200 f. samt prop. 1986/87:3 s. 8). I den mån utdrag ur belastningsregistret förekommer i andra anställningsärenden torde sekretesskydd regelmässigt saknas för uppgifterna.

Vidare kan anmärkas att sekretessen inte kommer att gälla innehållet i registerutdrag som är ”blanka”, dvs. saknar belastningsuppgifter. Sådana utdrag skall lämnas ut, eftersom det torde stå klart att den enskilde eller någon honom närstående inte lider men om uppgiften om avsaknad av belastningsuppgift röjs. Det betyder att, om någon begär att få ta del av ett registerutdrag och nekas detta, kan sökanden dra slutsatsen att det finns någon belastningsuppgift av det slag som utdraget är avsett att innehålla. Den i lagrådsremissen föreslagna sekretessregeln skulle därför kunna få till följd att spekulationer uppkommer om vilket eller vilka brott en viss person kan ha gjort sig skyldig till i stället för att verka som skydd för känsliga uppgifter.

Med anledning av lagrådets synpunkter föreslår regeringen inte någon reglering av sekretessen för uppgifter som förekommer i registerutdrag i det allmännas verksamhet.

Regeringen föreslår inte heller någon regel om tystnadsplikt för uppgifter i registerutdrag som förekommer i enskild verksamhet.

Regeringens förslag: Bestämmelserna om registerkontroll skall tas in i en särskild lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Vissa ändringar görs i lagen (1998:620) om belastningsregister och i skollagen (1985:1100).

Utredarens förslag: Utredaren föreslår att bestämmelser om registerkontroll införs i skollagen (1985:1100) och att 1 kap. 2 § 2 skollagen skall ändras till formuleringen ”aktivt motverka *sexuella övergrepp och alla andra* former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden”.

Remissinstanserna: *Justitieombudsmannen* och *Brottsförebyggande rådet* är kritiska till utredarens förslag till lagteknisk lösning. *Justitieombudsmannen* anser att bestämmelserna inte skall in i skollagen utan samordnas i särskild lagstiftning. *Göta hovrätt*, *Kammarrätten i Göteborg*, *Datainspektionen* och *Arbetsdomstolen* har inget att invända mot den lagtekniska lösningen. *Barnombudsmannen* tillstyrker genomförandet av förslaget men anser inte att det skall göras tillägg i 1 kap. 2 § skollagen med innebörd att sexuella övergrepp skall motverkas. *Barnombudsmannen* hyser farhågor om att fler tillägg urholkar portalparagrafen. *Socialstyrelsen* anser att sexuella övergrepp givits alltför dominerande ställning i förslaget till ändring av den s.k. portalparagrafen. Även *Högskolan Dalarna* förordar en annan lydelse. *Svenska Kommunförbundet* anser att en eventuell precisering av skollagen bör avvakta den kommande skollagsöversynen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Utredarens förslag att de materiella reglerna om registerkontroll skall tas in i skollagen innebär enligt regeringens mening ett relativt svåröverblickbart regelsystem. Regeringen anser därför att bestämmelserna om registerkontroll skall tas in i en särskild lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

I 1 kap. 2 § skollagen (1985:1100), den s.k. portalparagrafen, anges de grundläggande villkoren för lika tillgång till likvärdig utbildning för barn och ungdomar i landet. Utbildningens mål anges likaså. I paragrafen anges att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. I paragrafens punkt 2 sägs att den som verkar i skolan särskilt skall aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.

När det gäller 1 kap. 2 § 2 skollagen anser regeringen i likhet med t.ex. *Barnombudsmannen* och *Hem och Skola* att det kan bli risk för överdriven fokusering på sexuella övergrepp som kränkande behandling, samt att portalparagrafen skulle riskeras att urholkas, om den av utredaren föreslagna formuleringen skulle införas. Den alltigenom övergripande och avgörande grunden för innehållet i paragrafen är att all personal i skolan har ett särskilt ansvar att motverka kränkande

behandling. Kränkande behandling omfattar självfallet även trakasserier och övergrepp av sexuell natur. Regeringen är för närvarande inte beredd att föreslå ytterligare ändringar i skollagens s.k. portalparagraf.

Lagen om belastningsregistret ändras så att enskild har rätt att få registerutdrag om sig själv enligt den föreslagna lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Bestämmelser om återkallande av tillstånd eller godkännande samt om tillsyn, som föranleds av den föreslagna lagen om registerkontroll, tas in i skollagen.

De nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 januari 2001.

10 Ekonomiska konsekvenser

<p>Regeringens förslag: Förslaget om registerkontroll medför ökade kostnader för Rikspolisstyrelsen. Detta föreslås finansieras genom att 2,25 miljoner kronor överförs från utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning till utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Utöver detta föreslås att 500 000 kronor överförs engångsvis år 2001.</p>

Skälen för regeringens förslag: Regeringen bedömer att förslaget om registerkontroll medför ett merarbete för Rikspolisstyrelsen och kommer att innebära vissa ökade kostnader. Regeringen föreslår att 2,25 miljoner kronor överförs från utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning till utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Därtill kommer en engångsanvisning på 500 000 kronor för systemutveckling för år 2001.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

1 §

Första stycket anger inom vilka offentligt bedrivna verksamheter den som erbjuds en anställning skall lämna ett registerutdrag ur det belastningsregister som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Genom att endast den som erbjuds en anställning skall lämna registerutdrag markeras att inte alla sökande måste lämna registerutdrag utan endast den som arbetsgivare under urvalsprocessen kommit fram till är den lämpligaste. Erbjudandet lämnas under förutsättning att den arbetssökande företer ett registerutdrag som huvudmannen finner vara tillfredsställande. Utdraget får vara högst ett år gammalt. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om innehållet i ett sådant utdrag med stöd av bemyndigandet i 9 § lagen (1998:620) om belastningsregister.

Av *andra stycket* framgår att den som inte har lämnat ett sådant registerutdrag som avses i första stycket inte får anställas. Arbetsgivaren åläggs alltså en skyldighet att genomföra registerkontroll av den som erbjuds anställning.

Tredje stycket innebär att verksamhet vid en riksinternatskola med en kommun som huvudman som anordnar utbildning som motsvarar grundskolan omfattas av reglerna i denna lag.

2 §

Första stycket visar att den som erbjuds en anställning inom vissa angivna enskilt bedrivna verksamheter skall, på samma sätt som framgår av 1 § första stycket, lämna ett registerutdrag.

Av *andra stycket* framgår att även för enskilt bedriven verksamhet gäller att den som inte har lämnat ett registerutdrag inte får anställas.

Tredje stycket innebär att reglerna om registerkontroll som anges i första och andra styckena även kommer att gälla anställningar hos utbildningsanordnare som efter regeringens medgivande enligt 2 § lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan med stöd av entreprenadavtal bedriver undervisning för skolpliktiga barn samt anställningar inom en riksinternatskola med enskild huvudman som anordnar utbildning som motsvarar grundskolan.

3 §

I paragrafen, som har utformats enligt Lagrådets förslag (se 4 § i Lagrådets yttrande), anges som undantag från bestämmelserna i 1 och 2 §§ att den som erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare får anställas utan att han eller hon lämnar ett registerutdrag. Undantaget

gäller under förutsättning att erbjudandet sker inom ett år från det att den förra anställningen upphörde. Förslaget har behandlats i avsnitt 7.1. Prop. 1999/2000:123

4 §

Paragrafen innebär att ett registerutdrag skall återlämnas i original på begäran av den som lämnat det. Förslaget har behandlats i avsnitt 7.1.

5 §

Paragrafen har utformats efter Lagrådets förslag (se 7 § i Lagrådets yttrande) och utgör en hänvisning till att bestämmelser om tillsyn och återkallande av tillstånd och godkännande beträffande enskild verksamhet finns i skollagen (1985:1100). Tillsynen av enskild förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg regleras i 2 a kap. 15 § skollagen. Tillsynen av verksamhet som motsvarar förskoleklassen regleras i 2 b kap. 8 § skollagen. Bestämmelser om tillsyn av fristående skolor som anordnar utbildning för skolpliktiga elever finns i 9 kap. 11 § skollagen. Bestämmelser om återkallande av tillstånd eller godkännande beträffande nämnda verksamheter finns i 2 a kap. 16 §, 2 b kap. 9 § respektive 9 kap. 12 §.

Av 2 a kap. 19 §, 2 b kap. 12 § och 9 kap. 17 § skollagen (1985:1100) följer att kommunens respektive Statens skolverks beslut om återkallande av tillstånd eller godkännande får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

9 §

I paragrafen, som utformats efter Lagrådets förslag, regleras enskildas rätt att få tillgång till registeruppgifter om sig själva. Utdrag med begränsat innehåll skall lämnas för vissa angivna ändamål. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om utdragens innehåll i dessa fall.

Ett tillägg har gjorts till *andra stycket* där det föreskrivs att begränsade utdrag också skall lämnas när en enskild behöver utdrag för användning enligt lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Även i dessa fall ankommer det på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva hur utdragen skall begränsas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan också meddela föreskrifter om att de uppgifter som skall tas med i de aktuella registerutdragen inte får vara äldre än ett visst antal år.

11.3 Förslaget till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

2 a kap.

16 §

Tredje stycket är nytt och innebär att ett tillstånd skall återkallas om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg när det gäller anställning av personal och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen.

2 b kap.

8 §

I paragrafen anges bl.a. att en godkänd enskilt bedriven utbildning motsvarande förskoleklassen står under tillsyn av den kommun där utbildningen bedrivs eller, om det är fråga om utbildning som bedrivs av en fristående skola, av Statens skolverk. Det nya *fjärde stycket* visar att den aktuella tillsynen skall omfatta kontroll av att huvudmannen iakttar sina skyldigheter enligt lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

9 §

Det nya *andra stycket* motsvarar det som anges under 2 a kap. 16 §.

9 kap.

11 §

Det nya *andra stycket* motsvarar det som föreslås i 2 b kap. 8 § fjärde stycket.

12 §

Ändringen i *första stycket* motsvarar det som föreslås i 2 a kap. 16 §.

Sammanfattning av betänkandet (SOU 1998:69) Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Prop. 1999/2000:123
Bilaga 1

Utredningen har haft i uppdrag att överväga om arbetsgivare bör ges ökade möjligheter eller skyldighet att kontrollera och pröva lämpligheten hos arbetssökande eller redan anställda inom förskoleverksamhet, skola eller skolbarnsomsorg. Syftet med lämplighetsprövningen skall vara att stärka barns och ungdomars skydd mot främst sexuella övergrepp. Utredningsuppdraget har till övervägande del kommit att handla om frågor om registerkontroll, men även vikten av olika moment i anställningsförfarandet har framhållits.

Med lämplighetsprövning avses hela den delen av rekryteringsarbetet som syftar till att anställa lämplig personal. En registerkontroll är inte detsamma som en lämplighetsprövning, men den kan utgöra en del av prövningen. När ett anställningsförfarande avslutats är också lämplighetsprövningen i egentlig mening avslutad. Frågan om personalens lämplighet måste emellertid följas upp också därefter.

Det register som för närvarande finns och som kan användas för registerkontroller är person- och belastningsregistret. Detta register skall emellertid, enligt propositionen "Polisens register" (prop. 1997/98:97) som under våren lämnats till riksdagen, ersättas av två nya register, belastningsregistret och misstankeregistret. Förslagen i betänkandet tar sikte på de nya registren.

Utredningens bedömning är att registerkontroller kan bidra till en förbättrad lämplighetsprövning av arbetssökande inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Om registeruppgifter inhämtas om vissa typer av brott kan barns och ungdomars skydd mot övergrepp stärkas. Det intresse som väger emot införandet av registerkontroller är skyddet för den personliga integriteten. Utredningen anser att intresset att skydda barn och ungdomar mot övergrepp är så starkt att den personliga integriteten måste vika. I betänkandet föreslås att det skall införas regler om registerkontroll av arbetssökande. Reglerna bör emellertid utformas på sådant sätt att integritetsintrånget blir så litet som möjligt utan att effektiviteten i kontrollen går förlorad.

Med utgångspunkt i barns och ungdomars behov av skydd finns det inte anledning att göra någon skillnad mellan verksamheter som drivs i offentlig regi och sådana som drivs av enskilda. I betänkandet föreslås att registerkontroller av arbetssökande skall äga rum inom både offentligt och enskilt bedrivna verksamheter. I princip alla personal-kategorier inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg kommer i kontakt med barn eller ungdomar. Registerkontroll bör därför utföras beträffande arbetssökande inom alla yrkeskategorier.

Registerkontroll skall emellertid endast utföras beträffande dem som erbjuds anställning. Alla som söker ett arbete skall alltså inte kontrolleras. Registerkontrollen skall utgöra det sista momentet i anställningsförfarandet. Meningen är att en av eventuellt flera arbetssökande skall erbjudas anställning med förbehåll för att

registerkontrollen inte ger anledning till en annan bedömning. Därefter skall den arbetssökande inhämta registerutdrag och lämna dem till arbetsgivaren.

Likaväl som arbetssökande kontrolleras bör kontroll äga rum av fysiska personer som söker tillstånd att själva bedriva en förskola, ett fritidshem, verksamhet som motsvarar förskoleklassen eller en fristående skola. Också företrädare för juridiska personer som söker tillstånd bör kontrolleras. I betänkandet föreslås att de nämnda kategorierna av personer skall omfattas av regler om registerkontroll.

En kommun kan träffa entreprenadavtal med enskilda fysiska eller juridiska personer om utförande av kommunens uppgifter inom förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen eller förskoleklassen. Kommuner och landsting kan också träffa entreprenadavtal om utförande av viss undervisning inom främst gymnasieskolan. På samma sätt som vid tillståndsgivning för bedrivande av enskild verksamhet skall kontroll äga rum innan ett entreprenadavtal ingås. I dessa fall föreslås vissa undantag.

Även den som erbjuds anställning hos någon som enligt ett entreprenadavtal bedriver någon aktuell verksamhet bör, med vissa undantag, omfattas av regler om registerkontroll.

Personer som anställs för endast en kortare tid skall vara undantagna från registerkontrollen. I betänkandet föreslås att den som anställs sammantaget högst en månad under ett års tid inte skall kontrolleras.

I betänkandet föreslås inte några regler om registerkontroll av personer som redan är anställda av huvudmannen för någon aktuell verksamhet. Enligt utredningens mening skulle en kontroll av anställda innebära ett större integritetsintrång än kontroll i de andra fallen.

I betänkandet föreslås att registerkontrollen genomförs på så sätt att den som erbjuds anställning själv inhämtar ett registerutdrag som han lämnar till arbetsgivaren. Därigenom får den som kontrolleras fullständig insyn i uppgiftslämnandet. Han eller hon behöver aldrig känna någon osäkerhet om vilka uppgifter arbetsgivaren får tillgång till. Metoden underlättar också Rikspolisstyrelsens (RPS) arbete. När någon begär att få registeruppgifter om någon annan än sig själv måste RPS vanligtvis kontrollera att den som begär uppgifterna också har rätt att få dem. Någon sådan kontroll behövs inte med den föreslagna metoden för registerkontroll.

Beträffande övriga kategorier av personer som skall omfattas av kontrollregler skall kontrollen gå till på samma sätt. De som söker tillstånd eller motsvarande för en verksamhet skall lämna utdragen till den myndighet som beslutar om tillstånd. När ett entreprenadavtal ingås lämnas utdragen till kommunen eller landstinget.

Två andra metoder för registerkontroll behandlas i betänkandet. Den ena innebär att arbetsgivaren ges rätt att hos RPS inhämta registerutdrag beträffande arbetssökande. I de flesta andra fall där registerkontroll för närvarande förekommer tillämpas denna metod. Ett andra sätt att genomföra kontrollen är att låta arbetsgivaren vända sig till en central myndighet, närmast Statens skolverk, som inhämtar registeruppgifterna från RPS och vidarebefordrar dem till arbetsgivaren. På så sätt kan det

förhindras att ett stort antal små arbetsgivare får direkt tillgång till integritetskänsliga registeruppgifter. Skolverket skulle också kunna ha till uppgift att vidarebefordra endast sådana uppgifter som bedömdes som relevanta för lämplighetsprövningen eller att utfärda ett lämplighetsintyg.

Utredningens slutsats är att den föreslagna metoden tar avgjort störst hänsyn till skyddet för den personliga integriteten. Den framstår också som den praktiskt mest lätthanterliga.

Enligt utredningens förslag skall fullständiga utdrag varken inhämtas från belastnings- eller misstankeregistren. Utdragen skall i stället endast innehålla uppgifter om sådana brottstyper som är relevanta för en lämplighetsprövning i syfte att förebygga övergrepp. Enligt utredningens mening bör uppgifter lämnas om sexualbrott och andra brott som innebär allvarliga kränkningar av andra människor. Förutom sexualbrott bör det alltså övervägas att låta utdragen omfatta mord, dråp, grov misshandel, människorov, grovt rån och barnpornografibrott.

Uppgifter om misstankar skall lämnas endast i fall åtal väckts med anledning av misstankarna.

När det gäller verksamhet som bedrivs i offentlig regi föreslår utredningen inte några särskilda sanktioner för upprätthållande av arbetsgivarnas skyldighet att kontrollera registerutdrag. Det får anses vara ett tjänsteåliggande för den som ansvarar för rekryteringen att fullgöra kontrollskyldigheten. Beträffande verksamhet som bedrivs av enskilda skall den statliga respektive kommunala tillsynen innefatta en granskning av att skyldigheten uppfylls. Allvarliga brister i detta avseende föreslås kunna medföra att tillståndet eller motsvarande för verksamheten återkallas. En kommun eller ett landsting som lagt ut verksamhet på entreprenad bör i entreprenadavtalet tillförsäkra sig möjlighet att kontrollera att registerkontroller utförs.

I betänkandet föreslås inte att det skall vara förbjudet att anställa den som begått något sådant brott som omfattas av registerkontrollen. Arbetsgivaren skall i stället själv få göra en bedömning av eventuella uppgifter om brottslighet.

I betänkandet föreslås att det i offentligt bedriven verksamhet skall gälla sekretess för uppgifter i de registerutdrag som lämnas. I enskilt bedriven verksamhet skall tystnadsplikt gälla.

Registerkontroll är bara en del av den lämplighetsprövning som alltid bör äga rum innan någon anställs. Andra moment i anställningsförfarandet är minst lika viktiga för att, så långt det är möjligt, försäkra sig om att personen är pålitlig och lämplig.

Det är av stor vikt att anställningsförfarandet är noggrant och omsorgsfullt. I princip bör inte någon anställas utan att först ha intervjuats vid ett personligt sammanträffande. Arbetssökande bör alltid uppmanas att lämna en meritförteckning och att ange referenser. Arbetsgivarens samtal med referenspersonerna bör vara utförliga. Enligt utredningens mening skulle det vara av stort värde med riktlinjer för anställningsförfarandet. Sådana skulle kunna utarbetas av arbetsgivarorganisationerna i samarbete med de fackliga organisationerna.

Arbetsledningen har ett ansvar för att förebygga övergrepp. I rimlig utsträckning skall man när man organiserar arbetet beakta att det kan förekomma att anställda begår övergrepp mot barn eller ungdomar. Om arbetet präglas av öppenhet och insyn minskar troligen risken för övergrepp. Det är också viktigt att det finns tydliga rutiner för hur personalen skall agera vid misstankar om att någon anställd begått övergrepp mot barn eller ungdomar. På så sätt ökar möjligheterna att på ett tidigt stadium upptäcka övergrepp. Därmed kan fortsatta övergrepp förhindras. Även obefogade misstankar kan snabbt redas ut.

Ett medvetet arbete med att stärka barns och ungdomars självkänsla kan också vara ett led i förebyggandet av övergrepp.

Utredningen anser också att det bör vidare övervägas att införa lämplighetsprövningar i samband med högskoleutbildningar som leder till yrken inom de aktuella verksamheterna.

Anställningsförfarandet skall givetvis syfta till att anställa den person som på alla sätt är bäst lämpad för det aktuella arbetet. Också åtgärder inom ramen för det dagliga arbetet måste ha ett vidare syfte än att förebygga övergrepp. Förebyggandet av övergrepp bör vara en del av ett ständigt fortgående arbete med att förbättra verksamheten.

Lagförslag i betänkandet (SOU 1998:69)
Lämplighetsprövning av personal inom
förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Prop. 1999/2000:123
Bilaga 2

1 Förslag till ändring i skollagen (1985:1100)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. Allmänna föreskrifter

2 §

Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet.

Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I utbildningen skall hänsyn tas till elever med särskilda behov.

Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan

1. främja jämställdhet mellan könen samt

2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.

Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan

1. främja jämställdhet mellan könen samt

2. aktivt motverka *sexuella övergrepp och alla andra* former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.

Registerkontroll av arbetssökande m.fl. inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom

18 §

En huvudman inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom skall se till att den som erbjuds en anställning inom skolan lämnar ett utdrag ur

belastningsregistret och ett utdrag ur misstankeregistret till huvudmannen. Utdragen skall vara särskilt utformade för detta ändamål enligt 9 § lagen (1998:000) om belastningsregister och 8 a § lagen (1998:000) om misstankeregister samt föreskrifter som meddelats med stöd av dessa bestämmelser.

Den som inte lämnar registerutdrag enligt första stycket får inte anställas.

Första och andra stycket gäller inte beträffande den som under ett års tid sammantaget anställs för kortare tid än 30 dagar.

19 §

Innan en kommun eller ett landsting med en fysisk person träffar ett sådant avtal som avses i 1 och 2 §§ lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan, skall kommunen eller landstinget se till att den fysiska personen lämnar sådana registerutdrag som avses i 18 § till kommunen eller landstinget. Innan ett sådant avtal träffas med en enskild juridisk person skall kommunen se till att samtliga som ensamma eller gemensamt med andra har rätt att företräda den juridiska personen lämnar sådana registerutdrag till kommunen.

Första stycket gäller endast när avtal träffas med en enskild fysisk eller juridisk person vars verksamhet huvudsakligen är inriktad på undervisning.

20 §

En enskild fysisk eller juridisk person som har träffat ett sådant avtal som avses i 1 och 2 §§

lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan skall se till att den som under en löpande avtalsperiod erbjuder en anställning som innefattar pedagogiska uppgifter lämnar sådana registerutdrag som avses i 18 §. Registerutdragen skall lämnas till den enskilda fysiska eller juridiska personen.

Första stycket gäller endast en enskild fysisk eller juridisk person vars verksamhet huvudsakligen är inriktad på undervisning.

Vad som sägs i 18 § andra och tredje stycket gäller också för de enskilda fysiska och juridiska personer som avses i första stycket.

21 §

Den som tagit emot registerutdrag enligt 18, 19 eller 20 § skall förstöra utdragen senast sedan ett år förflutit från det att utdragen tagits emot.

2 a kap. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

14 §

Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 13 § får beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Innan en fysisk person beviljas tillstånd skall han eller hon lämna sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till kommunen. Innan en juridisk person beviljas tillstånd skall samtliga som ensamma eller gemensamt med andra har rätt att företräda den juridiska personen lämna sådana registerutdrag till kommunen.

Tillstånd får förenas med villkor av betydelse för kvalitet och säkerhet i verksamheten.

Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, skall nytt tillstånd sökas.

14 a §

En kommun som bedriver förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg skall se till att den som erbjuds en anställning inom verksamheten lämnar sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till kommunen. Detsamma gäller en enskild fysisk eller juridisk person som driver en förskola eller ett fritidshem. Utdragen skall dock lämnas till den enskilda fysiska eller juridiska personen.

Den som inte lämnar registerutdrag enligt första stycket får inte anställas.

Första och andra stycket gäller inte beträffande den som under ett års tid sammantaget anställs för kortare tid än 30 dagar och inte heller inom verksamhet som bedrivs enligt 4 §.

14 b §

Innan en kommun träffar ett sådant avtal som avses i 5 § andra stycket med en fysisk person, skall kommunen se till att den fysiska personen lämnar sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till kommunen. Innan ett sådant avtal träffas med en enskild juridisk person skall kommunen se till att samtliga som ensamma eller gemensamt med andra har rätt att företräda den juridiska personen lämnar sådana registerutdrag till kommunen.

14 c §

En enskild fysisk eller juridisk person som har träffat ett sådant avtal som avses i 5 § andra stycket skall se till att den som under en löpande avtalsperiod erbjuds en anställning inom

förskoleverksamheten eller skolbarnsomsorgen lämnar sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 §. Registerutdragen skall lämnas till den enskilda fysiska eller juridiska personen.

Vad som sägs i 14 a § andra och tredje stycket gäller också för de enskilda fysiska och juridiska personer som avses i första stycket.

16 §

Om det föreligger något missförhållande i sådan verksamhet som avses i 13 §, skall kommunen förelägga den som ansvarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet.

Om missförhållandet är allvarligt och kommunens föreläggande inte följs, får kommunen återkalla tillståndet.

Om missförhållandet är allvarligt och kommunens föreläggande inte följs, får kommunen återkalla tillståndet. *Tillståndet får också återkallas om den som bedriver verksamheten inte tillsett att registerutdrag lämnats enligt 14 a § och underlåtelsen är allvarlig.*

18 §

Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Vad som sägs i första stycket gäller också för uppgifter i ett registerutdrag som lämnats enligt 14 a §.

18 a §

Den fysiska person som tagit emot registerutdrag enligt 14 c § får inte obehörigen röja uppgifter i utdragen. Detsamma gäller den som är eller har varit verksam hos en enskild fysisk eller juridisk person som tagit emot registerutdrag.

18 b §

Den som tagit emot registerutdrag enligt 14, 14 a, 14 b eller 14 c § skall förstöra utdragen senast sedan ett år förflutit från det att utdragen tagits emot.

2 b kap. Förskoleklassen

7 §

Tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 6 § får beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Innan en fysisk person beviljas tillstånd skall han eller hon lämna sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till kommunen. Innan en juridisk person beviljas tillstånd skall samtliga som ensamma eller gemensamt med andra har rätt att företräda den juridiska personen lämna sådana registerutdrag till kommunen.

Tillståndet får förenas med villkor av betydelse för kvalitet och säkerhet i verksamheten.

Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, skall nytt tillstånd sökas.

7 a §

En enskild fysisk eller juridisk person som driver verksamhet som motsvarar förskoleklassen skall se till att den som erbjuder en anställning inom verksamheten lämnar sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 §. Utdragen skall lämnas till den som bedriver verksamheten.

Den som inte lämnar registerutdrag enligt första stycket får inte anställas.

Första och andra stycket gäller inte den som under ett års tid sammantaget anställs för kortare tid än 30 dagar och inte heller inom verksamhet som bedrivs enligt 4 §.

7 b §

Innan en kommun träffar ett

sådant avtal som avses i 2 § tredje stycket med en fysisk person, skall kommunen se till att den fysiska personen lämnar sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till kommunen. Innan ett sådant avtal träffas med en enskild juridisk person skall kommunen se till att samtliga som ensamma eller gemensamt med andra har rätt att företräda den juridiska personen lämnar sådana registerutdrag till kommunen.

7 c §

En enskild fysisk eller juridisk person som har träffat ett sådant avtal som avses i 2 § tredje stycket skall se till att den som under en löpande avtalsperiod erbjuder en anställning inom förskoleklassen lämnar sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 §. Registerutdragen skall lämnas till den enskilda fysiska eller juridiska personen.

Vad som sägs i 7 a § andra och tredje stycket gäller också för de enskilda fysiska och juridiska personer som avses i första stycket.

9 §

Om det föreligger något missförhållande i sådan verksamhet som avses i 6 §, skall kommunen förelägga den som ansvarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet.

Om missförhållandet är allvarligt och kommunens föreläggande inte följs, får kommunen återkalla tillståndet.

Om missförhållandet är allvarligt och kommunens föreläggande inte följs, får kommunen återkalla tillståndet. Tillståndet får också återkallas om den som bedriver verksamheten inte tillsett att registerutdrag lämnats enligt 7 a § och underlåtelsen är allvarlig.

Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven verksamhet som motsvarar förskoleklassen får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Vad som sägs i första stycket gäller också för uppgifter i ett registerutdrag som lämnats enligt 7 a §.

11 a §

Den fysiska person som tagit emot registerutdrag enligt 7 c får inte obehörigen röja uppgifter i utdragen. Detsamma gäller den som är eller har varit verksam hos en enskild fysisk eller juridisk person som tagit emot registerutdrag.

11 b §

Den som tagit emot registerutdrag enligt 7, 7 a, 7 b eller 7 c § skall förstöra utdragen senast sedan ett år förflutit från det att utdragen tagits emot.

9 kap. Fristående skolor

2 §

En fristående skola, vars utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan, särskolan respektive specialskolan skall förmedla, skall godkännas, om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. skolan står öppen för alla barn som enligt denna lag har rätt till utbildning inom motsvarande skolform i det offentliga skolväsendet, med undantag för sådana barn vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan,

3. skolan har minst 20 elever, om det inte finns särskilda skäl för ett lägre elevantal,

4. skolan, om den motsvarar särskolan eller specialskolan, bereder eleverna de omsorger som behövs, och

5. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En fristående skola som drivs av en fysisk person får inte godkännas innan den som driver

skolan lämnat sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till Statens skolverk. En fristående skola som drivs av en juridisk person får inte godkännas innan samtliga som ensamma eller gemensamt med andra har rätt att företräda den juridiska personen lämnat sådana registerutdrag till Skolverket.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

Ett godkännande kan avse vissa årskurser.

8 §

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasieskolan skall förmedla på nationella eller specialutformade program, skall Statens skolverk förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 a § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till motsvarande utbildning i gymnasieskolan enligt denna lag, med undantag för sådana ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan, och

3. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En förklaring enligt första stycket skall inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En förklaring enligt första stycket får inte lämnas beträffande en skola som drivs av en fysisk person innan den som driver skolan lämnat sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till Statens skolverk. En förklaring får inte lämnas beträffande en skola som drivs av en juridisk person innan samtliga som ensamma eller gemensamt med andra har rätt att företräda den juridiska

*personen lämnat sådana
registerutdrag till Skolverket.*

Prop. 1999/2000:123
Bilaga 2

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

8 b §

Om en fristående skola lämnar utbildning som ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som gymnasiesärskolan skall förmedla, skall Statens skolverk förklara skolan berättigad till bidrag som avses i 8 c § i fråga om utbildningen. Förklaring får dock lämnas endast om

1. skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet,

2. skolan står öppen för alla ungdomar som har rätt till utbildning i gymnasiesärskolan, med undantag för sådana ungdomar vilkas mottagande skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för skolan, och

3. skolan uppfyller de ytterligare villkor som regeringen föreskriver i fråga om utbildningen vid fristående skolor och om antagningen till och ledningen av sådana skolor.

En förklaring enligt första stycket skall inte lämnas i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner.

En förklaring enligt första stycket får inte lämnas beträffande en skola som drivs av en fysisk person innan den som driver skolan lämnat sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till Statens skolverk. En förklaring får inte lämnas beträffande en skola som drivs av en juridisk person innan samtliga som ensamma eller gemensamt med andra har rätt att företräda den juridiska personen lämnat sådana registerutdrag till Skolverket.

En fristående skola som avses i denna paragraf får inom ramen för vad som sägs i första stycket 1 ha en konfessionell inriktning.

**Registerkontroll av
arbetsökande m.fl. inom
fristående skolor**

10 a §

*Huvudmannen för en
fristående skola som avses i*

detta kapitel skall se till att den som erbjuds en anställning inom skolan lämnar sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till honom.

Den som inte lämnar registerutdrag enligt första stycket får inte anställas inom skolan.

Första och andra stycket gäller inte beträffande den som under ett års tid sammantaget anställs för kortare tid än 30 dagar.

11 §

Fristående skolor som avses i 1 och 5 §§ skall i fråga om sin utbildning för skolpliktiga elever stå under tillsyn av Statens skolverk och vara skyldiga att delta i den uppföljning och utvärdering av skolväsendet som genomförs av Skolverket.

Skolverkets tillsyn skall också omfatta kontroll av att registerutdrag lämnats enligt 10 a §.

I fråga om fristående skolor som får bidrag enligt 6 eller 6 a § skall den kommun där skolan är belägen ha rätt till insyn i verksamheten. Sådana skolor är skyldiga att i den utsträckning som kommunen bestämmer delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen gör av sitt eget skolväsende.

Fristående skolor som avses i 1 § är vidare skyldiga att delta i riksomfattande prov i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Skolorna är också skyldiga att informera eleverna och deras vårdnadshavare om elevens resultat vid sådana prov.

12 §

Om en fristående skola som avses i 1 och 5 §§ inte längre uppfyller kraven för godkännande och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen, skall godkännandet återkallas. Detsamma gäller om en fristående skola trots påpekande inte iakttar sin skyldighet enligt 11 § att delta i den uppföljning och utvärdering som genomförs av Statens skolverk samt riksomfattande prov. Detsamma gäller också om skolan åsidosätter sin skyldighet att lämna information om proven.

Om en fristående skola som avses i 1 och 5 §§ inte längre uppfyller kraven för godkännande och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen, skall godkännandet återkallas. Detsamma gäller om en fristående skola trots påpekande inte iakttar sin skyldighet enligt 11 § att delta i den uppföljning och utvärdering som genomförs av Statens skolverk samt riksomfattande prov. Detsamma gäller också om skolan åsidosätter sin skyldighet att lämna information om proven.

Godkännandet får också återkallas om huvudmannen inte tillsett att registerutdrag lämnats enligt 10 a § och underlåtelsen är allvarlig.

Prop. 1999/2000:123
Bilaga 2

Om verksamheten vid en fristående skola som har rätt till bidrag enligt 6 eller 6 a § förändras i sådan utsträckning att det innebär påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen, skall rätten till bidrag återkallas. Rätten till bidrag skall också återkallas, om

1. skolan tar ut avgifter i strid med 7 §, eller
2. skolan, om den har rätt till bidrag enligt 6 §, inte erbjuder kostnadsfria skolmältider.

Återkallande beslutas av den myndighet som beslutar om godkännande eller om rätt till bidrag.

13 §

Fristående skolor som får bidrag för viss utbildning enligt 8 eller 8 b § skall, i fråga om den utbildningen, stå under tillsyn av Statens skolverk och vara skyldiga att delta i den uppföljning och utvärdering av skolväsendet som genomförs av Skolverket.

Skolverkets tillsyn skall också omfatta kontroll av att registerutdrag lämnats enligt 10 a §.

I fråga om fristående skolor som får bidrag enligt 8 eller 8 b § skall, i fråga om den utbildningen, den kommun där skolan är belägen ha rätt till insyn i skolans verksamhet. Sådana skolor är skyldiga att i den utsträckning som kommunen bestämmer delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen gör av sitt eget skolväsende.

Fristående skolor som avses i 8 § är vidare skyldiga att delta i riksomfattande prov i den utsträckning som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

14 §

Om en fristående skola som har rätt till bidrag enligt 8 eller 8 b § inte längre uppfyller kraven för att få bidrag och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen, skall förklaringen om rätt till bidrag återkallas. Detsamma gäller om en fristående skola trots påpekande inte iakttar sin skyldighet enligt 13 § att delta i den uppföljning och utvärdering som genomförs av Statens skolverk.

Om en fristående skola som har rätt till bidrag enligt 8 eller 8 b § inte längre uppfyller kraven för att få bidrag och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen, skall förklaringen om rätt till bidrag återkallas. Detsamma gäller om en fristående skola trots påpekande inte iakttar sin skyldighet enligt 13 § att delta i den uppföljning och utvärdering som genomförs av Statens skolverk. *Förklaringen om rätt till bidrag får också återkallas om huvudmannen inte tillsett att*

Om verksamheten vid en fristående skola som har rätt till bidrag enligt 8 eller 8 b § förändras i sådan utsträckning att det innebär påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller i närliggande kommuner, skall Statens skolverk återkalla rätten till bidrag.

16 a §

Ingen som är eller har varit verksam i en fristående skola som avses i detta kapitel får obehörigen röja

1. vad han eller hon i den elevvårdande verksamheten har fått veta om någons personliga förhållanden,

2. uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

Ingen som är eller har varit verksam i en fristående skola som avses i detta kapitel får obehörigen röja

1. vad han eller hon i den elevvårdande verksamheten har fått veta om någons personliga förhållanden,

2. uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier *eller*

3. uppgifter i ett registerutdrag som lämnats enligt 10 a §.

16 b §

Den som tagit emot registerutdrag enligt 2, 8, 8 b eller 10 a § skall förstöra utdragen senast sedan ett år förflutit från det att utdragen tagits emot.

10 kap. Särskilda utbildningsformer

1 d §

Huvudmannen för en riksinternatskola skall se till att den som erbjuds en anställning inom skolan lämnar sådana registerutdrag som avses i 1 kap. 18 § till honom.

Den som inte lämnar registerutdrag enligt första stycket får inte anställas inom skolan.

Första och andra stycket gäller inte beträffande den som under ett års tid sammantaget anställs för kortare tid än 30 dagar.

1 e §

Ingen som är eller har varit verksam i en fristående skola som har getts ställning av riksinternatskola får obehörigen röja uppgifter i ett registerutdrag som lämnats enligt 1 d §.

1 f §

Den som tagit emot registerutdrag enligt 1 d § skall förstöra utdragen senast sedan ett år förflutit från det att utdragen tagits emot.

2 Förslag till ändring i förslaget till lag om belastningsregister

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ändamål

2 §

Belastningsregistret skall föras för att ge information om sådana belastningsuppgifter som behövs i verksamhet hos

1. polis- och tullmyndigheter för att förebygga, upptäcka och utreda brott,

2. åklagarmyndigheter för beslut om förundersökning och åtal samt för utfärdande av strafföreläggande,

3. allmänna domstolar för straffmätning och val av påföljd och

4. polismyndigheter och andra myndigheter vid sådan lämplighetsprövning, tillståndsprövning eller annan prövning som anges i författning.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgift som är av särskild betydelse i dennes verksamhet.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgifter som är av särskild betydelse i dennes verksamhet *eller som denne behöver enligt bestämmelser i skollagen (1985:1100).*

Rätt att få uppgifter från registret

Enskilda

9 §

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter skall på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv för att kunna ta tillvara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där, har rätt att få ett utdrag vars innehåll är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv för att kunna ta tillvara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där, har rätt att få ett utdrag vars innehåll är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar. *Detsamma gäller när en enskild behöver ett registerutdrag om sig själv enligt bestämmelser i skollagen (1985:1100).*

Ett registerutdrag som är avsett för användning enligt skollagen (1985:1100) får

endast innehålla sådana uppgifter om brott som kan vara av betydelse vid en lämplighetsprövning med syfte att förebygga övergrepp mot barn och ungdomar.

Prop. 1999/2000:123
Bilaga 2

En begäran om uppgifter ur registret skall vara skriftlig och undertecknad av den sökande själv.

3 Förslag till ändring i förslaget till lag om misstankeregister

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ändamål

2 §

Misstankeregistret skall föras för att underlätta tillgången till sådana uppgifter om skäligen misstanke om brott som behövs i verksamhet hos

1. polis- och tullmyndigheter för att samordna förundersökningar mot en person och för att förebygga, upptäcka och utreda brott,

2. åklagarmyndigheter för beslut om förundersökning och åtal och

3. polismyndigheter och andra myndigheter vid sådan lämplighetsprövning, tillståndsprövning eller annan prövning som anges i författning.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgift som är av särskild betydelse i dennes verksamhet.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgifter som är av särskild betydelse i dennes verksamhet *eller som denne behöver enligt bestämmelser i skollagen (1985:1100).*

Rätt att få uppgifter ur registret

Enskilda

8 a §

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv enligt bestämmelser i skollagen (1985:1100), har rätt att få ett utdrag vars innehåll är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar.

Ett registerutdrag som är avsett för användning enligt skollagen (1985:1100) får endast innehålla uppgifter om misstankar om brott som kan vara av betydelse för en lämplighetsprövning med syfte att förebygga övergrepp mot barn och ungdomar. Sådana uppgifter får tas med endast om åtal väckts i anledning av misstankarna.

4 Förslag till ändring i sekretesslagen (1980:100)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

9 a §

Sekretess gäller i förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift om enskilda personliga förhållanden i registerutdrag som lämnats enligt 1 kap. 18 §, 2 a kap. 14 a § eller 10 kap. 1 d § skollagen (1985:1100), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men.

Sekretess gäller hos en kommun och hos Statens skolverk för uppgift om enskilda personliga förhållanden i registerutdrag som lämnats enligt 1 kap. 19 §, 2 a kap. 14 eller 14 b §, 2 b kap. 7 eller 7 b § eller 9 kap. 2, 8 eller 8 b § skollagen (1985:1100), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

5 Förslag till ändring i lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Den som är eller har varit verksam inom enskild verksamhet som bedrivs med stöd av 1 eller 2 § får inte obehörigen röja vad han i den elevvårdande verksamheten har fått veta om någons personliga förhållanden. Han får inte heller obehörigen röja uppgift i ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

Vad som sägs i första stycket gäller också för uppgifter i ett registerutdrag som lämnats enligt 1 kap. 20 § skollagen (1985:1100).

Förteckning över remissinstanserna samt en sammanställning av remissyttrandena över betänkandet (SOU 1998:69) Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Remissinstanser

Remissyttrandena har inkommit från Justitieombudsmannen (JO), Göta hovrätt, Kammarrätten i Göteborg, Rikspolisstyrelsen (RPS), Kriminalvårdsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Datainspektionen, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse (SiS), Handikappombudsmannen, Barnombudsmannen (BO), Statskontoret, Riksrevisionsverket (RRV), Arbetsgivarverket, Skiljenämnden för arbetsmiljöfrågor, Statens skolverk, Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH), Högskoleverket (HSV), Stockholms universitet, Lärarhögskolan i Stockholm, Högskolan i Dalarna, Umeå universitet, Arbetarskyddsstyrelsen, Yrkesinspektionen, Arbetsdomstolen, Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Diskrimineringsombudsmannen (DO), Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Landstinget i Skaraborgs län, Landstinget i Västmanlands län, Alvesta kommun, Bollnäs kommun, Borlänge kommun, Borås kommun, Gävle kommun, Gällivare kommun, Göteborgs stad, Hallstahammars kommun, Helsingborgs stad, Höörs kommun, Karlstads kommun, Katrineholms kommun, Laholms kommun, Linköpings kommun, Malmö stad, Nacka kommun, Nybro kommun, Nordanstigs kommun, Salems kommun, Sollefteå kommun, Sollentuna kommun, Stockholms stad, Piteå kommun, Åre kommun, Älvsbyns kommun, Östhammars kommun, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Friskolornas riksförbund, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Landsorganisationen (LO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Handikappförbundets samarbetsorgan, Elevorganisationen i Sverige, Riksförbundet Hem och Skola, Pysslingen Förskolor AB, Svenska Montessoriförbundet, Waldorfskolefederationen, Riksförbundet BRIS, Rädda Barnens riksförbund. Dessutom har yttrandena inkommit från Lärarnas riksförbund (LR), Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Högskolans avskiljandenämnd, Ecpat Sverige – barnets rätt mot kommersiell sexuell exploatering.

Allmänna synpunkter

En övervägande del av remissinstanserna är positiva till utredningens grundansats och till betänkandet som helhet. Flera remissinstanser har

dock valt att inte närmare kommentera de olika förslagen, alternativt valt att kommentera endast de delar av betänkandet som de har helt eller delvis annan uppfattning om. En vanlig åsikt är att det har varit svårt att ta ställning till vissa förslag, då de föreslagna åtgärderna har en begränsad räckvidd för att förebygga sexuella och andra övergrepp mot barn och ungdomar samt att effektiviteten av bestämmelserna måste vägas mot det integritetsintrång som kan bli följden av att bestämmelser av detta slag införs.

Samtliga kommuner tillstyrker i huvudsak förslaget om registerkontroll. Flera anser dock att även korttidsanställda bör kontrolleras alternativt att frågan bör utredas ytterligare. Några remissinstanser anser att frågan om lämplighetsprövning vid antagning till utbildning måste utredas ytterligare. *Kammarrätten i Göteborg* anser att även andra åtgärder som är mindre ingripande än registerkontroll bör övervägas. *BRIS* anser att utredningens uppdrag och förslag är för snäva. Umeå universitet anser att registerkontroll bör ske på fler områden än enbart inom förskola, skola och skolbarnsomsorg och att fler personalkategorier bör omfattas. *Umeå universitet* anser att utredningens begränsning till sexuella övergrepp är olycklig och det finns behov av forskning kring hur barn- och ungdomar upplever trakasserier och bemötande i skolan.

Registerkontroll – för alla typer av arbeten i förskola, grund- och gymnasieskola, både offentlig och enskild verksamhet, som ett komplement till anställningsförfarandet

Remissinstanserna är överlag positiva till en registerkontroll, som ett komplement till anställningsförfarandet, för alla typer av arbeten i förskola, grund- och gymnasieskola. *JO* anser att det är naturligt att ställa sig positiv till åtgärder som syftar till att stärka barns och ungdomars skydd mot övergrepp. Däremot menar *JO* att det framstår som tveksamt om en registerkontroll i praktiken skulle bli så verkningsfull att en sådan kontroll bör ingå som ett obligatoriskt moment vid prövningen. *JO* anser det saknas analys av om de fall som förekommit hade kunnat undvikas genom registerkontroll och menar därför att frågan om lämplighetskontroll av personal bör ses över i ett större perspektiv och omfatta alla verksamheter som rör särskilt utsatta grupper. *Göta hovrätt* har ingen erinran mot förslaget då den modell utredningen valt framstår som den lämpligaste för den enskilde presumtive arbetstagaren och således den som bäst tillgodoser skyddet för den personliga integriteten. Enligt *Kammarrätten i Göteborg* får det föreslagna systemet med registerkontroll av arbetssökande anses ligga inom ramen för vad som kan accepteras som inskränkning i skyddet för den personliga integriteten. *Kammarrätten* anser att även andra åtgärder som är mindre ingripande än registerkontroll bör övervägas.

RPS ställer sig tveksam till utredningens förslag att införa kontroll i polisregistren av arbetssökande inom dessa områden och ifrågasätter om den förväntade effekten kommer att uppnås. Enligt *RPS* finns det en

risk att kontroll i registren tillmäts för stor betydelse vid lämplighetsprövning. *RPS* anser vidare att en utgångspunkt vid bedömningen av om myndigheter och enskilda skall få utökad tillgång till uppgifter i polisregister eller om kretsen av uppgiftsberättigade skall vidgas bör vara att uppgifter i registren inte bör lämnas ut annat än i sådana fall där registerinformationen är absolut nödvändig för prövningen. *Kriminalvårdsstyrelsen* menar att ett registerutdrag kring brottslighet som ligger tio år och mer tillbaka i tiden är ett extra straff för den enskilde och därför är ett kraftfullt ingrepp. Det anses dock svårt att se kopplingen till åtgärdens målsättning och den bredd av brott som anges som viktiga. *BRÅ:s* bedömning är att utredningen överskattat värdet av register över misstänkta eller lagförda personer och avstyrker därför förslaget. I stället bör andra effektivare åtgärder kunna vidtas för att förhindra övergrepp mot barn och ungdomar. *Datainspektionen* har inget att erinra mot att det införs bestämmelser om registerkontroll. Enligt *Socialstyrelsen* är skyddet för barnen så viktigt att det finns anledning att stödja utredningens förslag. Däremot menar även *Socialstyrelsen* att effekten av förslaget är begränsad.

Arbetsgivarverket, *Skolverket* och *TCO* instämmer i betänkandets förslag att registerkontroller skall införas. *TCO* vill dock betona att detta förslag måste införas på ett sådant sätt att den arbetssökandes personliga integritet skyddas i möjligaste mån. *Svenska Kommunförbundet* anser det positivt att kommunen ges en möjlighet att begära in registerutdrag vid anställning av personal i de berörda verksamheterna men anser inte att det skall vara obligatoriskt i alla anställningsärenden. De anser vidare att alla som anställs i verksamheter som har kontakt med barn och ungdom bör omfattas på samma sätt som föreslås för kommunal verksamhet. *LO* anser att utredningen överbetonat värdet av registerkontroll i samband med lämplighetsprövning vid nyanställning för anställda som rör sig i skolmiljö, att registerkontroll har givits en alltför dominerande plats i utredningen och att andra metoder för lämplighetsprövning fått en undanskymd plats och behöver utvecklas innan *LO* kan ta ställning till dem. Flertalet av landets kommuner stödjer utredningens förslag. *Svenska Kommunförbundet* har inget att invända mot förslagen gällande verksamhet i offentlig regi och enskild verksamhet. *TCO* tillstyrker utredningens förslag om registerkontroll i samband med att en person erbjuds anställning inom förskola, skola eller skolbarnsomsorg i offentlig eller enskild regi, så gör även t.ex. *Göteborgs stad* och *Malmö stad*. *SACO* anser att sanktionerna för enskilt bedriven verksamhet och verksamhet med offentlig huvudman bör vara lika eftersom det är olyckligt att enskilt bedriven verksamhet skulle drabbas av hårdare sanktioner. *BO* anser i likhet med utredningen att det inte finns någon anledning att skilja på verksamhet bedriven av det allmänna eller av enskilda, då barnens skyddsbehov är lika stora oavsett vem som är huvudman för verksamheten. *SIH* tillstyrker förslaget att såväl allmänna som enskilda verksamheter bör omfattas av registerkontroll.

Invandrare bör omfattas av samma regler om kontroll

Hälften av remissinstanserna som valt att yttra sig över förslaget, att invandrare bör omfattas av samma regler om kontroll, är positiva. *RPS* finner att utredningens förslag medför att bedömningsunderlaget för personer som nyligen flyttat till Sverige blir sämre och dessutom är det svårare att ta in och bedöma värdet av referenser från personer som tidigare bott utomlands. Utredningens förslag anses då kunna leda till diskriminering eftersom det kan få till följd att denna kategori av personer får väsentligt svårare att konkurrera med sina medsökande. *Kommunförbundet* ifrågasätter begränsningarna som gäller personer inom EU som nyligen flyttat till Sverige och anser att man bör verka för att få samma regler om registerutdrag inom hela EU. *Nacka kommun* anser att personer som nyligen flyttat till Sverige, och som inte är politiska flyktingar, skall omfattas av samma regler om kontroll som andra. *BO* anser att det inte bör uppställas krav på registerutdrag på personer som nyligen flyttat till Sverige. *DO* anser att om krav på registerkontroll införs finns en risk att de personer som nyligen flyttat till Sverige sorteras bort "för säkerhets skull" om de inte kan visa upp ett registerutdrag som täcker en tid som arbetsgivaren finner tillräckligt lång. *DO* anser att det är viktigt att etnisk diskriminering kan undvikas.

Lämplighetsprövning vid antagning till utbildning

Flera remissinstanser är positiva till en lämplighetsprövning vid antagning till utbildning. Några remissinstanser anser dock att institutioner som utbildar de som skall arbeta med barn och ungdom inom aktuella verksamheter måste ges ett särskilt ansvar i detta sammanhang. Andra remissinstanser anser att frågan bör utredas innan det går att ta ställning till förslaget. *BRÅ* tillstyrker förslaget om allmän lämplighetsprövning vid antagning till aktuella utbildningar och förespråkar upprättande av handlingsplaner för snabb handläggning om misstanke om övergrepp skulle bli aktuell. *LR* anser att Lärarutbildningskommittén bör få i uppdrag att komma med förslag rörande lämplighetsprövning vid antagning till lärarutbildning. *LO* menar att med en aktiv studievägledning till rätt yrkesval, uppföljning under utbildningen och med attraktiva alternativa utvägar kan gallring ske på ett tidigt stadium under utbildningen utan att det upplevs som integritetsintrång. *BO* anser att de som antas till utbildningar som leder till yrken inom aktuella verksamheter bör omfattas av registerkontrollen. *HSV* och *Stockholm stad* anser att frågan om lämplighetsprövning vid antagning till utbildning måste utredas innan ställningstagande.

Redan anställda

Frågan om kontroll av redan anställda bör övervägas ytterligare anser *Kammarrätten i Göteborg*, *HSV* och *BO* och ytterligare analys av möjliga åtgärder bör göras innan de kan tillstyrka utredningens förslag.

BRÅ anser att det inte överensstämmer med likställighetsprincipen att endast kontrollera nyanställda. Förslaget om att kontrollera redan anställda avfärdas för lätt anser *Socialstyrelsen*. *TCO* menar att med den föreslagna metoden kommer man inte åt redan anställda och dem som debuterar i brottslighet under sin anställning. *TCO* menar att dess problem behöver åtgärdas vid sidan om registerkontroll. *BRIS* anser att redan anställda skall omfattas av registerkontroll, då det ur ett barnperspektiv inte spelar någon roll om en förövare redan innehar en tjänst eller ej.

Korttidsanställda

Flertalet remissinstanser anser att även korttidsanställda bör bli föremål för registerkontroll. *Sveriges Psykologförbund* anser att personer som anställs för en kortare tid, högst en månad under ett år, är minst lika viktiga att inbegripa i kontrollen som de som söker mera långvarig anställning om barnens säkerhet skall sättas i första rummet. *Socialstyrelsen* anser att det saknas argument för utredningens förslag att personer med kortare anställningstid undantas från regeln om registerkontroll. *Högskolan i Dalarna*, *Umeå universitet*, *JämO*, *Arbetsgivarverket* och *SACO* anser att fortsatt utredning krävs kring frågan om korttidsvikarier skall kunna undantagas från kravet på registerutdrag. *Arbetsgivarverket* anser att det bör prövas om en utvidgning av möjligheten till registerkontroll också avseende kortare anställningar bör göras och att det eventuellt skall vara frivilligt för arbetsgivaren att kräva registerutdrag. Flera *kommuner* anser att korttidsanställda bör kontrolleras alternativt att frågan bör utredas ytterligare. *Svenska Kommunförbundet* ifrågasätter begränsningen att bl.a. korttidsvikarier och lärarkandidater undantagits från registerutdragskravet. *Umeå universitet* menar att det är ologiskt att enbart införa registerkontroll vid nyanställning och göra undantag för korta vikariat.

Arbetssökande inhämtar själv registerutdragen, som endast bör innehålla nödvändiga uppgifter

Flertalet remissinstanser är positiva till utredningens förslag att arbetssökande själv skall inhämta registerutdrag och att det minskar ett eventuellt integritetsintrång. *Skolverket*, *Arbetsgivarverket* och *Umeå universitet* tillstyrker förslaget om att arbetssökande själv skall inhämta registerutdrag och överlämna till den presumtive arbetsgivaren. *Riksförbundet Hem och Skola* anser att förslaget minimerar problemet med integritetsintrång. *JO* anser att det inte är kränkande att arbetssökanden själv inhämtar registerutdrag. *SiS* är kritisk till att arbetssökande själv skall inhämta registerutdrag på grund av risk för förfalskningar. *RPS* anser att flera skäl talar emot en sådan ordning och förordar i stället den metod för kontroll som redovisas i betänkandet,

dvs. att en central myndighet inhämtar registeruppgifterna och vidarebefordrar relevant information till en arbetsgivare.

Prop. 1999/2000:123
Bilaga 3

Domstolarna – ej skyldiga att expediera domar till arbetsgivaren

Flertalet remissinstanser har valt att inte kommentera utredningens förslag att domstolarna ej skall vara skyldiga att expediera domar till arbetsgivaren. *Kammarrätten i Göteborg* anser att förslaget att expediera domar till arbetsgivaren avfärdas alltför lätt. *BO* tillstyrker förslaget att ej ge domstolarna en skyldighet att expediera domar till arbetsgivaren. *HSV* anser att domstolarna skall vara skyldiga att expediera domar beträffande anställda i förskola, skola och skolbarnsomsorg till arbetsgivaren. *RPS* anser att om en kontroll skall bli effektiv krävs det att den genomförs fortlöpande och att den omständigheten att rutinen fungerar mindre bra inom andra områden inte bör vara skäl till att avstå från den.

Registerkontroll av den som enligt entreprenadavtal bedriver verksamhet samt av fysiska och juridiska personer

Flertalet remissinstanser är positiva till registerkontroll av den som enligt entreprenad bedriver verksamhet samt registerkontroll av fysiska och juridiska personer. *BRÅ* menar att den föreslagna regleringen kan få egendomliga konsekvenser om inte entreprenadverksamhet omfattas av registerkontrollen. *Svenska Kommunförbundet* har inget att invända mot förslaget angående kontroll av införande av registerkontroll i entreprenadavtal. *Kommunförbundet* anser att alla som anställs i verksamheter som har kontakt med barn och ungdom bör omfattas på samma sätt som föreslås för kommunal verksamhet. *Stockholms stad* instämmer i förslaget men vill undanta korttidsanställda och redan anställda inom sådan verksamhet. *LR* tillstyrker förslaget gällande entreprenadavtal.

Kommunens skyldighet

Svenska Kommunförbundet avvisar förslaget att det skall vara obligatoriskt för kommunen att vid varje anställningstillfälle kräva registerutdrag och menar att varje kommun själv är kompetent att bedöma i vilka situationer som registerutdrag bör begäras. *TCO* anser att tillsyn av kommuner som inte fullgör registerkontrollskyldigheten är viktig, då det finns en risk att kommunen tillämpar skyldigheten selektivt.

Ändring av sekretesslagen och tystnadsplikt vid enskilt bedriven verksamhet

Kommunförbundet har inget att invända mot att sekretess skall gälla för uppgifter i registerutdrag i offentligt bedriven verksamhet och att tystnadsplikt skall gälla i enskild verksamhet. *LR* tillstyrker förslaget att

sekretess skall gälla för uppgifter i registerutdrag för den offentliga verksamheten och att tystnadsplikt skall gälla i enskild verksamhet. *LO* menar att p.g.a. omfattningen av registerkontrollen kan man inte tala om sekretess, eftersom möjligheten att kontrollera att erhållna registeruppgifter inte hanteras på ett olämpligt sätt är obefintlig. *Rädda Barnen* anser att bestämmelser om skyldighet att göra polisanmälan eller eventuellt ändringar i sekretesslagen eller socialtjänstlagen bör utredas ytterligare.

Ändring i skollagen

Svenska Kommunförbundet anser att förslag om ändring av skollagen bör invänta den kommande skollagsöversynen, då andra åtgärder än en förstärkning av lagstiftningen i 1 kap. 2 § skollagen ger bättre effekter. Det kan t.ex. röra sig om åtgärder som att frågor rörande övergrepp på barn ingår som ett naturligt inslag i grundutbildningarna i de aktuella verksamheterna. *TCO* ser utredningens förslag till tillägg i skollagen som ett steg i rätt riktning i arbetet mot sexuella trakasserier. *JO* godtar i princip utredningens förslag, men är kritisk till den lagtekniska lösningen att föra in bestämmelserna om registerutdrag i skollagen och menar att bestämmelser som rör krav på registerutdrag ur belastnings- och misstankeregistren i stället bör samordnas i en särskild lagstiftning och omfatta samtliga de personalkategorier som i något avseende berörs härav. *Socialstyrelsen* anser att sexuella övergrepp givits en alltför dominerande ställning i förslaget till ändring i 1 kap. 2 § tredje stycket i skollagen. *Umeå universitet* föreslår följande omformulering av 1 kap. 2 § skollagen: "Aktivt motverka sexuella övergrepp och alla andra former av kränkande behandling såsom användande av våld, mobbning, rasistiska och sexistiska beteenden". *BO* anser att det ännu tydligare i lagtexten, 1 kap. 18 § skollagen, bör framgå en skyldighet för arbetsgivaren att kontrollera den arbetssökande. *BRÅ* menar att den föreslagna regleringen innebär att ett yrkesförbud införs för personer som är misstänkta respektive fällts till ansvar för vissa brott och att det hade varit tydligare om en generell lämplighetsregel kopplad till en vandelsprövning hade föreslagits.

Lämna uppgift om brottsmisstankar som lett till åtal

JO anser att bestämmelser som rör krav på registerutdrag ur belastnings- och misstankeregistren i stället bör samordnas i en särskild lagstiftning. *BRÅ:s* bedömning är att utredningen överskattat värdet av register över misstänkta eller lagförda personer som en källa för att finna presumtiva förövare och anser att det är tveksamt att basera en bedömning av en persons lämplighet för en befattning på grundval av misstanke om brott. *BRÅ* tillstyrker däremot upprättande av handlingsplaner för snabb handläggning om misstanke om övergrepp skulle bli aktuell. *Socialstyrelsen* avstyrker förslaget att förekomst i misstankeregistret skall omfattas i lämplighetsprövningen. *BO*

tillstyrker att arbetssökande skall lämna registerutdrag om uppgifter om brottsmisstankar som lett till att åtal väckts. *Umeå universitet* anser att arbetsgivaren bör vara skyldig att polisanmäla misstanke om brott. *DO* avstyrker förslaget att uppgifter ur misstankeregistret skall inhämtas. Från rättssäkerhetspunkt ställer sig *TCO* frågande till förslaget om att även de som är åtalade men inte dömda ska återfinnas i registren, eftersom det strider mot principen att man är oskyldig tills dess att man är dömd. *LR* tillstyrker förslaget att från misstankeregistret inhämta uppgifter om åtal väckts med anledning av misstanke om sådana brottstyper som är relevanta för en lämplighetsprövning.

Prop. 1999/2000:123

Bilaga 3

Förslag till lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Härigenom föreskrivs följande.

Verksamheter som anordnas av det allmänna

1 § Den som erbjuds en anställning inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som anordnas av det allmänna eller inom förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan skall lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister till den som erbjudit anställningen. Utdraget skall vara högst ett år gammalt och utformat enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § lagen om belastningsregister.

Den som inte har lämnat registerutdrag enligt första stycket får inte anställas.

Första och andra styckena gäller även anställningar vid en riksinternatskola med en kommun som huvudman som enligt 10 kap. skollagen (1985:1100) anordnar utbildning som motsvarar grundskolan.

Enskild verksamhet som bedrivs efter tillstånd, godkännande eller på entreprenad

2 § Den som erbjuds en anställning av en enskild fysisk eller juridisk person som bedriver sådan verksamhet som avses i 2 a kap. 13 §, 2 b kap. 6 § samt 9 kap. 2 och 5 §§ skollagen (1985:1100) eller träffar ett avtal om sådan verksamhet som avses i 2 a kap. 5 § andra stycket och 2 b kap. 2 § tredje stycket samma lag skall lämna ett sådant registerutdrag som avses i 1 § första stycket till den som erbjudit anställningen. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas.

Första stycket gäller även för den som efter regeringens medgivande enligt lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan får bedriva undervisning för skolpliktiga barn.

3 § Bestämmelserna i 2 § gäller även inom verksamhet som bedrivs av en enskild huvudman för en riksinternatskola som enligt 10 kap. skollagen (1985:1100) anordnar utbildning som motsvarar grundskolan.

4 § Trots bestämmelserna i 1-3 §§ får den som erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare inom verksamhet som avses i denna lag anställas utan att lämna ett registerutdrag enligt 1 § första stycket.

5 § Den som har tagit emot ett registerutdrag enligt denna lag skall förstöra utdraget så snart det tjänat sitt ändamål och senast sex månader efter mottagandet. Om den som lämnat registerutdrag begär det skall utdraget återlämnas till honom eller henne så snart det är möjligt.

Tystnadsplikt

6 § Den som är eller har varit verksam inom enskilt bedriven verksamhet som omfattas av denna lag får inte obehörigen röja uppgifter i ett sådant registerutdrag som avses i 1 § första stycket.

Återkallande

7 § Ett tillstånd eller ett godkännande som givits enligt 2 a kap. 13 §, 2 b kap. 6 § eller 9 kap. 2 och 5 §§ skollagen (1985:1100) skall återkallas om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt denna lag när det gäller anställning av personal och bristerna inte avhjälpas efter påpekande för huvudmannen.

Återkallande beslutas av den myndighet som beslutar om tillstånd eller godkännande.

Beslut om återkallande av tillstånd eller godkännande beträffande sådan verksamhet som avses i 2 a kap. 13 § och 2 b kap. 6 § skollagen och domstols motsvarande beslut gäller omedelbart.

Överklagande

8 § Kommunens respektive Statens skolverks beslut om återkallande enligt 7 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 2 och 9 §§ lagen (1998:620) om belastningsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Belastningsregistret skall föras för att ge information om sådana belastningsuppgifter som behövs i verksamhet hos

1. polis-, skatte- och tullmyndigheter för att förebygga, upptäcka och utreda brott,
2. åklagarmyndigheter för beslut om förundersökning och åtal samt för utfärdande av strafföreläggande,
3. allmänna domstolar för straffmätning och val av påföljd och
4. polismyndigheter och andra myndigheter vid sådan lämplighetsprövning, tillståndsprövning eller annan prövning som anges i författning.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgifter som är av särskild betydelse i dennes verksamhet.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgifter som är av särskild betydelse i dennes verksamhet *eller som denne behöver enligt bestämmelserna i lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.*

9 §

En enskild har rätt att på begäran skriftligen få ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Sådana uppgifter skall på begäran lämnas ut utan avgift en gång per kalenderår.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där, har rätt att få ett utdrag vars innehåll är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar.

En enskild som behöver ett registerutdrag om sig själv för att kunna ta till vara sin rätt i ett främmande land eller få tillstånd att resa in, bosätta sig eller arbeta där, har rätt att få ett utdrag vars innehåll är begränsat enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar. *Detsamma gäller när en enskild behöver ett*

¹ Senaste lydelse 1999:91.

registerutdrag om sig själv enligt bestämmelser i lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

Ett registerutdrag som är avsett för användning enligt lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg får endast innehålla sådana uppgifter om brott som kan vara av betydelse vid en lämplighetsprövning med syfte att förebygga övergrepp mot barn.

En begäran om uppgifter ur registret skall vara skriftlig och undertecknad av den sökande själv.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 2 a kap. 5 §, 2 b kap. 2 och 8 §§ och 9 kap. 11 § skollagen (1985:1100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a kap.

5 §

Kommunens uppgifter inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer.

Kommunen får sluta avtal med någon annan om att utföra kommunens uppgifter inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får inte med stöd av denna bestämmelse lämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

Ett sådant avtal som avses i andra stycket får träffas endast om den som skall utföra kommunens uppgifter förbinder sig att följa bestämmelserna om registerkontroll i lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

2 b kap.

2 §

För barn som är bosatta i Sverige skall den kommun där barnet stadigvarande vistas anvisa plats i förskoleklassen från och med det år då barnet fyller sex år till dess att barnet skall börja fullgöra sin skolplikt. Förskoleklassen skall omfatta minst 525 timmar om året.

Barn får tas emot i förskoleklassen före höstterminen det år då barnet fyller sex år.

Kommunen får sluta avtal med någon annan om att utföra kommunens uppgifter beträffande förskoleklassen. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

¹ Lagen omtryckt 1997:1212.

Ett sådant avtal som avses i tredje stycket får träffas endast om den som skall utföra kommunens uppgifter förbinder sig att följa bestämmelserna om registerkontroll i lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

8 §²

Utbildning som avses i 6 § står under tillsyn av den kommun där utbildningen bedrivs om inte annat följer av andra stycket. Kommunen har rätt att inspektera utbildningen och får hämta in de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen.

Utbildning som bedrivs av fristående skolor står under tillsyn av Statens skolverk. Skolorna är skyldiga att delta i den uppföljning och utvärdering av skolväsendet som genomförs av Skolverket.

Den kommun där den fristående skolan är belägen har rätt till insyn i skolans verksamhet, om skolan får bidrag enligt 10 a §. Skolan är också skyldig att i den utsträckning som kommunen bestämmer delta i den uppföljning och utvärdering som kommunen gör av sitt eget skolväsende.

Den kommunala tillsynen och den tillsyn som utövas av Statens skolverk skall också omfatta kontroll av att huvudmannen iakttar sina skyldigheter enligt lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

9 kap.

11 §

Fristående skolor som avses i 1 och 5 §§ skall i fråga om sin utbildning för skolpliktiga elever stå under tillsyn av Statens skolverk och vara skyldiga att delta i den uppföljning och utvärdering av skolväsendet som genomförs av Skolverket.

Statens skolverks tillsyn skall också omfatta kontroll av att huvudmannen iakttar sina skyldigheter enligt lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg.

² Senast lydelse 1999:321.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)¹

dels att 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 42 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

42 §

Sekretess gäller i förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan och i en kommunal riksinternatskola, för uppgift om enskilda personliga förhållanden i ett registerutdrag som lämnats enligt lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom eller henne närstående lider men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

16 kap.

1 §²

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

-

3. denna lag enligt

-

7 kap. 41 §

8 kap. 3 §, 4 § andra stycket
första meningen, 5 § första
stycket 2 eller 6 § första stycket 2

-

12. förordnande med stöd av 7 § lagen (1999:988) om förhör m.m. hos kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddande verksamhet

Föreslagen lydelse

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

-

3. denna lag enligt

-

² Lydelse enligt prop. 1999/2000:64.

7 kap. 41 §

7 kap. 42 §

8 kap. 3 §, 4 § andra stycket
första meningen, 5 § första
stycket 2 eller 6 § första stycket 2

-

12. förordnande med stöd av 7 § lagen (1999:988) om förhör m.m.
hos kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas
författningsskyddande verksamhet

13. 6 § lagen (2000:000) om registerkontroll av personal inom
förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2000-05-18

Närvarande: f.d. justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Susanne Billum, justitierådet Göran Regner.

Enligt en lagrådsremiss den 27 april 2000 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola

och skolbarnsomsorg,

2. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,

3. lag om ändring i skollagen (1985:1100), och

4. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessor Magnus Åhammar.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Syftet med den nya lagen, att öka skyddet för barn mot att personer som dömts för vissa brott anställs i den verksamhet som lagen omfattar, är utan tvekan angeläget. Den valda lösningen att tillgodose detta syfte genom en lag om registerkontroll är emellertid inte helt oproblematiske. Registerkontrollen blir omfattande på grund av att antalet nyanställningar inom verksamheterna är betydande varje år, samtidigt som bara ett förhållandevis litet antal arbetssökande kan förväntas vara belastade på sådant sätt att det anges i deras registerutdrag. Värdet av registerkontrollen torde närmast vara att avhålla personer som är dömda för viss brottslighet att söka anställning.

Lagrådet kan inte underlåta att anmärka att den nya lagstiftningen innebär att vissa arbetsgivare kan ställa krav på att arbetssökande uppvisar "straffrihetsintyg", något som man hittills har varit tveksam till (jfr prop. 1987/88:122 s. 17 f. och prop. 1997/98:97 s. 84 ff.). Att hävda att motsvarande registerkontroll av andra arbetsgivare skall kräva lagstöd synes vara att gå för långt (se avsnitt 7.2 i remissen).

Lagrådet vill också peka på vissa problem som gäller offentlighet och sekretess för registerutdragen och som inte har analyserats tillräckligt i remissen (se vad som sägs nedan angående 5 och 6 §§ i den nya lagen samt ändringarna i sekretesslagen).

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om att den som erbjuds anställning inom förskoleverksamhet m.m. som anordnas av det allmänna skall lämna utdrag ur belastningsregistret. Den som inte lämnat sådant registerutdrag får inte anställas.

Den föreslagna regleringen aktualiserar frågan om möjligheterna att angripa ett beslut om anställning i strid med de föreslagna bestämmelserna genom laglighetsprövning enligt kommunallagen. Vad gäller utomstående kommunmedlemmar synes något direkt hinder inte finnas däremot om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda [jfr lagen 1987:439] om inskränkning i rätten att överklaga samt 10 kap. 1–3 §§ kommunallagen). Om anställning skett utan att registerutdrag lämnats synes beslutet i sådant fall kunna anses som stridande mot lag eller annan författning (10 kap. 8 § första stycket 4 kommunallagen). Skulle ett anställningsbeslut upphävas på sådan grund uppkommer frågan om eventuell skadeståndsskyldighet för kommunen gentemot den enskilde arbetstagaren. Dessa frågor har inte belysts i remissen. Enligt Lagrådets mening bör en närmare analys göras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

4 §

Enligt paragrafen får den som erbjuds förnyad anställning hos samma arbetsgivare anställas utan att lämna ett sådant registerutdrag som annars krävs för anställning inom verksamheter som omfattas av den nya lagen. Avsikten är att en arbetssökande som arbetsgivaren har god kännedom om eller som nyligen har lämnat ett registerutdrag skall undantas från huvudregeln om att ett sådant utdrag skall lämnas (se avsnitt 7.1 i remissen). Undantagsregeln i 4 § gäller dock även dem som för länge sedan har varit anställda hos arbetsgivaren. För att undantagsregeln inte skall bli alltför vid bör den enligt Lagrådets mening förses med en tidsgräns, t.ex. ett år (jfr kravet i 1 § på registerutdrags ålder), inom vilken undantaget gäller.

5 §

Paragrafen innebär att ett registerutdrag som lämnats till en arbetsgivare skall förstöras eller lämnas tillbaka så snart det kan ske och allra längst efter sex månader. Det måste sättas ifråga om en sådan regel är förenlig med det krav som följer av 2 kap. tryckfrihetsförordningens regler om att allmänna handlingar skall kunna tillhandahållas den som vill ta del av dem (jfr 3 § tredje stycket och 10 § arkivlagen [1990:782] samt prop. 1989/90:72 s. 41 f.). Visserligen får allmänna handlingar gallras men att en myndighet skall få göra sig av med handlingar som är så viktiga att kontroll av deras innehåll skall göras enligt en särskild lag kan knappast godtas. Det kan också vara angeläget att ha kvar ett registerutdrag för att efter en anställning kunna kontrollera att handläggningen varit korrekt samt att utdragets innehåll inte varit förvanskat.

6 §

Lagrådet, som anmärker att tystnadsplikten enligt 19 § lagen om belastningsregister inte omfattar innehållet i ett registerutdrag som enligt den nya lagen lämnats till en arbetsgivare, hänvisar till det som Lagrådet anför beträffande förslaget till en ny 7 kap. 42 § sekretesslagen. Hur man ser på den paragrafen har betydelse också för förevarande tystnadspliktsbestämmelse.

7 och 8 §§

I 7 § har tagits in en bestämmelse av innebörd att ett tillstånd eller godkännande som getts enligt vissa bestämmelser i skollagen skall återkallas om huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt förevarande lag. Möjligheten att överklaga ett återkallelsebeslut föreslås reglerad i 8 §.

Bestämmelser om återkallelse av tillstånd som beslutats med stöd av bestämmelser i skollagen bör enligt Lagrådets mening återfinnas i den lagen och inte i förevarande lagförslag. Detsamma gäller regler om överklagande av beslut om återkallelse. Bestämmelserna om återkallelse och överklagande bör lämpligen tas in i skollagen i anslutning till sådana bestämmelser om återkallelse och överklagande som redan finns i skollagen. Från informationssynpunkt kan det emellertid vara av värde att registerkontrollagen innehåller en hänvisning till att bestämmelser om tillsyn och återkallande finns i skollagen.

Mot bakgrund av det anförda föreslår Lagrådet att 8 § får utgå ur lagförslaget och att 7 § ges följande lydelse.

"Bestämmelser om tillsyn och återkallande av tillstånd eller godkännande finns i skollagen (1985:1100)."

Förslaget till lag om ändring i lagen om belastningsregister

2 §

I paragrafen anges ändamålet med belastningsregistret, att ge information om sådana belastningsuppgifter som behövs i verksamhet hos myndigheter och enskilda. Som ett sådant ändamål anses inte att ge en enskild uppgifter ur registret om honom själv, något som regleras i 9 §. Som det föreslagna systemet med registerkontroll inom förskoleverksamhet m.m. är utformat är det inte arbetsgivaren utan den enskilde arbetssökande som skall kunna få ett utdrag från Rikspolisstyrelsen, som för belastningsregistret. Det är i så fall fråga om ett utlämnande enligt 9 § av registeruppgifter, varför en hänvisning i 2 § till den nya lagen om registerkontroll ter sig obehövlig och närmast ologisk. Enligt Lagrådets mening bör därför 2 § inte ändras.

9 §

I det föreslagna, nya tredje stycket är intagen en bestämmelse om vad ett utdrag för registerkontroll enligt den nya lagen får innehålla. Eftersom regeringen enligt andra stycket skall meddela föreskrifter om begränsningar i registerutdragens innehåll synes det inte nödvändigt att ha särskilda lagbestämmelser om sådana begränsningar, som kan anses följa av syftet med utdragen. Dessutom är det inget som hindrar att den enskilde får ett fullständigt utdrag enligt huvudregeln i paragrafens första stycke. Lagrådet förordar att det nya tredje stycket utgår.

Förslaget till lag om ändring i skollagen

2 a kap. 5 §

I remissen föreslås tillägg av ett nytt tredje stycke, enligt vilket avtal om att någon annan skall utföra kommunens uppgifter inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen får träffas endast om den som skall utföra kommunens uppgifter förbinder sig att följa bestämmelserna i den föreslagna lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg. Enligt Lagrådets mening kan ifrågasättas värdet av den föreslagna bestämmelsen. Avtal av nu nämnt slag måste uppenbarligen innehålla många viktiga åtaganden av den som skall fullgöra kommunens uppgifter. Det åvilar kommunen att se till att ett sådant avtal innehåller de bestämmelser som i dessa avseenden är nödvändiga. Som "sanktion" för den nya lagen om registerkontroll synes den nu föreslagna bestämmelsen verkningslös. Enligt Lagrådets mening bör den utgå. Däremot kan finnas skäl att i det fortsatta lagstiftningsarbetet belysa kommunens möjligheter att i avtal av nu nämnt slag ta in föreskrifter om sanktioner, t.ex. vite, vid brott mot viktiga avtalsbestämmelser, såsom angående registerkontroll av förevarande slag.

2 b kap. 2 §

I remissen föreslås tillägg av ett nytt fjärde stycke av motsvarande innehåll som det som behandlats under 2 a kap. 5 §. Lagrådet hänvisar till vad som där anförts.

9 kap. 11 §

I paragrafen har i ett nytt andra stycke tagits in bestämmelser angående Statens skolverks tillsyn. Vid utformningen av paragrafen har i lagförslaget de nuvarande andra och tredje styckena fallit bort.

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen

7 kap. 42 §

Enligt gällande lydelse av 7 kap. 17 § sekretesslagen gäller sekretess för uppgifter som har tillförts belastningsregistret. Den bestämmelsen synes omfatta också sådana uppgifter i utdrag ur registret som förekommer hos andra myndigheter än Rikspolisstyrelsen, som för registret (se Regner-Eliason-Heuman, Sekretesslagen, s. 7:85). I så fall är den nya 7 kap. 42 § obehövlig. I prop. 1999/2000:67 föreslås emellertid ändrad lydelse av 7 kap. 17 § så att paragrafen omfattar uppgifter i verksamhet som avser förande av eller uttag ur belastningsregistret. Sekretessens räckvidd begränsas då och inbegriper inte uppgifter i registerutdrag i t.ex. ett anställningsärende hos en kommunal myndighet (jfr a. prop. s. 26). Den nya 7 kap. 42 § är därför inte obehövlig, om propositionens lagförslag antas.

I den nya paragrafen föreskrivs om sekretess i vissa anställningsärenden hos kommunala myndigheter. Paragrafen kan ses som ett komplement till 7 kap. 11 § sekretesslagen, där regler nu finns om sekretess i myndigheternas personaladministrativa verksamhet. Av den paragrafen framgår att sekretess normalt inte gäller i ärenden om anställning. Det har varit en viktig princip att det skall vara offentlighet i sådana ärenden (se prop. 1979/80:2 del A s. 200 ff. samt prop. 1986/87:3 s. 8). Frågan om undantag från denna princip bör därför prövas noga. Det kan då konstateras att i den mån utdrag ur belastningsregistret efter ändring av 7 kap. 17 § förekommer i anställningsärenden (jfr 2 § första stycket 4 lagen om belastningsregister jämte 10 § första stycket 4 och 14 samt 11 § första stycket 4 och 5 förordningen [1999:1134] om belastningsregister) sekretesskydd regelmässigt torde saknas för uppgifterna. Frågan kan därför ställas om det är mer angeläget med sekretess i den nu aktuella typen av anställningsärenden än i andra där registerutdrag förekommer.

Vidare kan anmärkas att sekretessen inte kommer att gälla innehållet i registerutdrag som är "blanka", dvs. saknar belastningsuppgift. Sådana utdrag skall lämnas ut, eftersom det torde stå klart att den enskilde eller någon honom närstående inte lider men om uppgiften om avsaknad av belastningsuppgift röjs. Det betyder att, om någon begär att få ta del av ett registerutdrag och nekas detta, sökanden kan dra slutsatsen att det finns någon belastningsuppgift av det slag som utdraget är avsett att innehålla. Den arbetssökande blir då nästan lika illa ställd som om utdraget hade lämnats ut, ja eventuellt sämre ställd eftersom det lätt kan uppkomma misstanke om att han eller hon är dömd för ett sexualbrott mot ett barn, trots att belastningsuppgiften avser något annat brott.

Med hänsyn till det anförda anser Lagrådet att det lämpliga i den nya 7 kap. 42 § bör övervägas ytterligare.

16 kap. 1 §

När det är fråga om att göra undantag från den s.k. meddelarfriheten bör som grundprincip gälla att stor återhållsamhet alltid iakttas (se prop. 1979/80:2 del A s. 111). Beträffande t.ex. 7 kap. 17 § sekretesslagen och 19 § lagen om belastningsregister har det inte gjorts något undantag från meddelarfriheten. I fråga om 7 kap. 11 § sekretesslagen undantas bara uppgifter i myndigheternas personalsociala verksamhet. Det synes inkonsekvent att göra de nya undantagen angående den föreslagna 7 kap. 42 § sekretesslagen och 6 § i den nya lagen om registerkontroll. Dessutom kan det ligga ett värde i att meddelarfrihet kan utnyttjas om en arbetsgivare i strid med den nya lagstiftningens syfte medvetet anställer någon som är dömd för övergrepp mot barn. Lagrådet avstyrker därför den föreslagna ändringen i 16 kap. 1 §.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 maj 2000

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Freivalds, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: Thomas Östros

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:123 Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
---------------------------	---	--

Lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister	9 §	
--	-----	--